iletişim

DOSTOYEVSKİ

TOPLU ESERLERİ 3

BEYAZ GECELER

ÇEVİREN **MEHMET ÖZGÜL**

ORHAN PAMUK'UN ÖNSÖZÜYLE

Белые Ночи

İletişim Yayınları 643 • Dünya Klasikleri 7
ISBN-13: 978-975-470-819-6
© 2000 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1-13. BASKI 2000-2008, İstanbul
14. BASKI 2009, İstanbul

DİZİ EDİTÖRÜ Orhan Pamuk
KAPAK Suat Aysu
KAPAKTAKİ RESİM Anselm Kiefer, "Merkawa, 1996"
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Serap Yeğen
BASKI ve CİLT Sena Ofset
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212 613 03 21

İletişim Yayınları
Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

DOSTOYEVSKİ

Beyaz Geceler

Белые Ночи

RUSÇA'DAN ÇEVİREN *Mehmet Özgül*

ORHAN PAMUK'UN ÖNSÖZÜYLE

İletişim

DOSTOYEVSKI (Fyodor Mihailoviç). Bir doktorun oğlu olan Dostoyevski 1821'de Moskova'da doğdu. Çocukluğunu Moskova'daki Marya Hastanesi'nin bir lojmanında, zorba ve çoğu zaman sarhoş bir babayla hasta bir anne arasında geçirdi. Çok geçmeden annesi ölünce, katı disiplinli Petersburg Mühendis Okulu'na gönderildi. Sinirli, aşırı duyarlı bir yaradılışı olan Dostoyevski (o sıralar kendisine takılan adla, "Ateş Fedya"), Petersburg'da kitap okuyarak, bir köşeye çekilip düşlere dalarak ya da kardeşi Mihail ile söyleşerek günlük gerçeklerden kaçmaya çalışırdı. Babasının 1839'da aniden öldüğünü burada öğrendi. Kuşkulu bir ölümdü bu; onu yanında çalıştırdığı köylülerin öldürdüğü söylenir. Babasının ölümünü istediği düşüncesi, yakasını hiç bırakmadı ve Dostoyevski'yi bunalıma düşürdü. Bazılarına göre ilk sara nöbetine de bu suçluluk duygusu neden oldu. Freud ve birçok psikanalizci, babaya duyulan bu nefrete ve bunu izleyen suçluluk kompleksine dayanarak, Dostoyevski'nin hastalığının sinirsel kökenli olduğu sonucunu çıkardılar ve dehasıyla hastalığı arasında doğrudan bir bağlantı kurdular. Oysa bu yorum, yazarın nöbetler sırasında gösterdiği o zihin açıklığını, o "dokuz canlılığı" göz ardı etmek demektir. Sara, Dostoyevski için, gerçekte, "istenç dışı, ama ayrıcalıklı bir deneyim", büyülten bir ayna olmuştur.

Dostoyevski zayıf sinirli, duygusal, bir anda coşkudan çökkünlüğe geçen bir kimseydi. Gogol etkileri taşıyan ilk romanı *İnsancıklar*, Belinski'nin övgülerini kazanıp yazarına ün sağladığında coşkuya kapılan Dostoyevski, daha sonraki yapıtları *Öteki* (1846) ve *Ev Sahibesi* (1847) aynı eleştirmenin alaylarına hedef olunca ruhsal çöküntüye düştü, derdinden hasta oldu. Kendisini dengesizliğe kadar sürükleyen gerilimlerden kurtulmayı bilen ve dış dünyadan kopan benliğinin parçalarışını kendisi çözümleyen yazarın yapıtındaki en zengin ruhbilimsel temalardan biri de bu çift kişiliklilik, ikizler-benzerler temasıdır.

Dostoyevski 1848'de *Beyaz Geceler* ile *Bir Yufka Yürekli*'yi yayımladı. Bu yapıtlarının da beğenilmemesi gururunu inciltti. Petraşevski'nin çevresinde toplanan genç sosyalistlere katıldı, onlarla birlikte tutuklandı ve ölüm cezasına çarptırıldı (Aralık 1849). Canlarının bağışlandığı, cezanın infazına birkaç dakika kala bildirildi. Dostoyevski'nin cezası, hafifletilerek Sibirya'da dört yıl kürek cezasına çevrildi. Tüm maddi ve manevi yoksunluklara ve sara nöbetlerine karşın bu korkunç yıllar, Dostoyevski'nin İncil'i ve mahkûmlardaki gönül zenginliğini, yani "sert kabuğun içindeki altın"ı keşfetmesini sağladı. Dört yıllık kürek cezasından sonra Semipalatinsk'te zorunlu ikâmete mahkûm edilen Dostoyevski, yoksul ve veremli genç dul Marya Dmitriyevna Isayeva'ya acıyarak evlendi. 1859'da Petersburg'a dönmesine izin verildi, *Ezilmiş ve Aşağılanmışlar* (1861) ve *Ölü Bir Evden Hatıralar* (1862) ile kendini yeniden kabul ettirdi. Kardeşi ve N.N. Strahov ile birlikte önce *Vremja* (Zaman), sonra da *Epoha* (Dönem) adlı dergileri kurdu ve yönetti. Bu dergilerde, Batı karşıtı Slavcı düşüncelerini savunduğu tartışma yazılarını yayımladı.

Büyük "metafizik" romanlarının ilki ve tüm yapıtlarının anahtarı olan *Yeraltından Notlar* 1864'te yayımlandı. *Suç ve Ceza* (1866), *Kumarbaz* (1867), *Budala* (1868), *Ebedi Koca* (1870), *Cinler* (1872) gibi başyapıtlar birbirini izledi. Alacaklıları tarafından sıkıştırılan yazar, daha tamamlamadan yapıtlarını yayımcılara satıyordu. Daha hızlı çalışabilmek için sekreter olarak tuttuğu 20 yaşındaki Anna Grigoriyevna Snitkina ile, ilk karısının ölümünden üç yıl sonra, 1867'de evlendi. Para peşinden koşması bitmek bilmedi. Kumar tutkusuyla Dostoyevski, borç aldı, ödedi; sonunda karısıyla ülkesinden ayrılarak Avrupa'nın kumarhanelerini dolaşmaya başladı. Bir kızı oldu, ama öldü. Bu ölüm, Dostoyevski'yi deliliğin eşiğine kadar sürükledi. 1875'te *Delikanlı*, 1876'da *Bir Yazarın Günlüğü* ve 1879-80'de *Karamazov Kardeşler* yayımlandı. Bu son romanının, bir bölümünü oluşturacağı *Bir Büyük Günahkârın Yaşamı* adlı büyük çaplı tasarısını gerçekleştiremeden 1881'de Petersburg'da öldü. Dostoyevski gelmiş geçmiş en büyük romancılardan birisi, belki de birincisidir.

ÖNSÖZ

BEYAZ GECELER VE MELODRAM ÜZERİNE BİR NOT

ORHAN PAMUK

Beyaz Geceler Dostoyevski'nin en hafif, en saf, en lirik kitabıdır. Saflık kelimesiyle karmaşık ve karışık olmayan bir şeyi kastediyorum. Kitap sözü de okuyucuyu yanıltmasın: Dostoyevski *Beyaz Geceler*'i bir gazetede yayımlanacak basit ve coşkulu bir hikâye olarak tasarlamıştı. Hikâye saflık ve yalınlığını, kahramanlarının hep aynı kumaştan ve renkten yapılmasından alır. Onlara, dile getirdikleri sözlere hemen inanırız. Bir şeye inanan, sonra aynı güçle tam tersine inanan tipik Dostoyevski kahramanları yok bu kitapta. Bu bakımdan *Beyaz Geceler* Dostoyevski'nin en özel, en ayrıksı kitabı. Burada bizi etkileyen şey kitabın ve kahramanlarının bu saflığından gelen hafiflik, bir çeşit çocuksu dürüstlük ve bizi yormayan melodramlardan alabileceğimiz bir mutluluk duygusu.

Oysa on sekiz yaşımdayken *Beyaz Geceler*'i ilk okuduğumda, hikâyenin yalınlığını, insan kalbine doğrudan seslenebilme gücünü, bir zayıflık olarak görmüştüm. Bu yüzden bu hikâyede benim anlamadığım, ıska geçtiğim pek çok şey

var diye huzursuzdum. *Cinler*'in, *Karamazov Kardeşler*'in karmaşık ve karmaşıklığı ölçüsünde sarsıcı kitaplar çıkartan yazarının bu kadar basit bir hikâye yazamayacağını düşünüyordum.

Bunun bir nedeni benim o zamanlar iddialı bir entellektüel olmaya çalışmamdır belki. Ama *Beyaz Geceler*'de ve daha sonra *Yeraltından Notlar*'da Dostoyevski'nin kitaplarla düşüp kalkmanın da bir çeşit hayalperestlik olduğunu ima etmesine de dikkat etmemiştim. Dostoyevski ilk olarak gazetede yayımladığı bu zarif hikâyeyi, yıllar sonra kitap şekline sokarken yeniden ele almış, sağına soluna eklemeler yapmıştır. Bu eklerden birinde, bugün okuduğumuz şeklinde, hayalci kahramanının neler düşündüğünü uzun bir cetvelle sıralar. Burada kahramanın hayallerinin ikizler teması üzerine hikâyeleri olan Alman romantik yazarı Hoffmann'a, İngiliz tarihi romancı Sir Walter Scott'a, *Carmen* yazarı Merimée'ye, Puşkin'e ve pek çok tarihi olaya değindiğini fark ederiz.

Bugün otuz yıl sonra *Beyaz Geceler*'i yeniden okuduğumda insanların bu basit kitabı neden bu kadar çok sevdiklerini çok iyi anlayabiliyorum. Bu bir olgunlaşma mı, akla tapan gençliğimin tutkularından uzaklaştığımın kanıtı mı bilmiyorum. Ama on sekiz yaşımda *Beyaz Geceler*'i anlayamadığım için hayatta pek çok şeyi kaçırdığımı biliyorum: Pek çok Türk filminin duygusal sahnesi, Orhan Kemal'in bazı romanları, benim ilk gençlik yıllarımda çok yaygın olarak okunan ve iki sayfadan fazla hiçbir zaman okuyamadığım İtalyan fotoromanları ve yerli taklitleri, *Carmen*, Dostoyevski'yi de etkilemiş olan melodramatik edebiyat, sinemalarda cenaze sahnelerinde cemaatle ve sinemadaki kalabalıkla birlikte gözyaşı dökebilme zevki, *Romeo ve Juliet* vs.

Dostoyevski *Beyaz Geceler*'i 1848'de yirmi yedi yaşındayken yazıp bir Petersburg gazetesinde yayımladı. İki sene

önce gene bir gazetede yayımlanan ilk romanı *Zavallılar* ünlü eleştirmen Belinski ve çevresi tarafından hayranlıkla karşılanmış, hemen arkasından yazdığı roman ve hikâyelerin aynı başarıyı göstermemesi yazarı mutsuz etmişti. *Beyaz Geceler* o yıllarda Rus yazar ve aydınlarını meşgul eden "romantik" ve hayalperest kahraman kavramından da beslenir. Bizim edebiyatımızda, Reşat Nuri ve Orhan Kemal'de de *Beyaz Geceler*'e yakın bir yumuşaklıkla ele alınan bir konudur bu: Aklı bir karış havada "romantik" ve hülyalı delikanlının memleket gerçekleriyle karşılaşması! Dostoyevski bu romanda memleket gerçekleri yerine sevgi ve içtenlikle anlattığı ve daha önce gazete makalelerinde de tasvir ettiği Petersburg'u ve yılın o en uzun günlerine denk düşen yıldızlı bahar gecelerini koymuştur.

Beyaz Geceler'de sözü edilen yalın aşk duygusunu, sevgiliye inanabilme gücünü, bir sevgiliyle birlikte yeni bir dünya düşleyebilme zevkini kitabı ilk okuduğumda yeterince tanımıyordum. Aşk kelimesinin çok fazla kullanılmadığı bir ailede yetiştiğim, aşkı bir çeşit akıl kaybetmesi ve alay edilecek bir alıklık olarak gören bir yazılı basın ve mahalle ve okul çevresiyle beslendiğim için bana bu hikâyedeki inanabilme gücü bir çeşit saflık olarak gözüküyordu. Üstelik daha sonraki romanlarını, insanın inanacak bir şey bulma azmi ve gayretiyle, inandığı şeye hiçbir zaman tam inanamamasının acıları üzerine kuran Dostoyevski'nin, kendilerini hayallerine bu derece bırakan kahramanlara bir hikâyeyi bu derece bırakabilmesini anlayamıyordum.

Melodramın ilk kuralı, kahramanların birbirlerine ve kendilerine kolaylıkla inanabilmeleridir. Fazla kanıt göstermeden ve anlamadan beliren bu inanç melodram kahramanlarını kolaylıkla birbirine bağlar. Bir süre sonra okur da aynı iyimserlikle kahramanlara inanacaktır. Okurun ve kahramanların bir çeşit düşüncesizlikle birleştiği bu noktada,

yaratıcı yazar "duyguların" müziğini özgürce ve kendi üslubunca çalar. Ama daha önemli ikinci kural, bir süre sonra kahramanların ve okurun aldatıldıklarını anlamasıdır. "Kız aslında samimi değilmiş, oğlan kızı para için seviyormuş..." olur bir süre sonra. Kahramanların da okurun da aptal duruma düşmeden hikâyeye devam edebilmeleri için bir süre sonra yeniden inanacak bir şey bulmaları gerekir. Gözyaşlarıyla öpüşüp barıştıkları eski sevgilileri de olabilir bu, ilkine inandıkları aceleyle hemen kanacakları bir yenisi de, bir başka meşgale de... Bir süre sonra yeniden aldatılmaktadır asıl kural ve sevgililerin yerine "siyasi düşünceleri" koyarsanız ülkemizde çok yazılan siyasal melodramatik romanların kalıbını, "Doğu" ya da "Batı"dan birini koyarsanız daha derin "kültür" romanlarının kalıbını elde ederiz. Dostoyevski melodramı her zaman sevmiş, diğer karmaşık romanlarında kahramanlarını bu melodramatik aptallıktan inançsızlıklarıyla korumuştur. *Beyaz Geceler*'de ise konunun hafifliği, yalınlığı ve kısalığı hikâyeyi zarif kılıyor.

Yirmi yaşlarında hangi yalnız ve mutsuz erkek yıldızlı bir bahar gecesi şehrin sokaklarında yürürken bir köprübaşında gözyaşları döken bir genç kızı hayal etmez! Belki kızın hikâyesiyle, hayalperest gencin hikâyesi arasında pek çok benzerlikler vardır. *Beyaz Geceler*'i melodramın eşiğindeki bu duygusal konuyu abartmaların ve gözyaşlarının çekimine kapılmadan bir hafiflik ve bahar mutluluğu havasıyla ele aldığı için çok seviyorum.

Temmuz 2000

Yoksa o, bir anlık da olsa, senin gönlüne
Yakın olsun diye mi yaratıldı?

İvan Turgenyev

Birinci Gece

Sevgili okuyucum, o öylesine güzel bir geceydi ki, böylesini ancak gençliğimizde görebiliriz! Gökyüzünün aydınlığına, yıldızların parlaklığına bakıp bakıp da, "Böyle bir göğün altında insan nasıl olur da öfke duyar, hırçınlaşabilir?" diye düşünürsünüz. Ama bu düşünce de gençler içindir, sevgili okuyucum, hem de çok gençler için. Dilerim, sizin de gönlünüz uzun süre genç kalsın.

Hırçınlardan, öfkeli insanlardan söz açılmışken bütün o günkü uysallığımı anımsamadan edemeyeceğim. Sabahın ilk saatlerinde bunaltıcı, tuhaf bir can sıkıntısı doldurmuştu yüreğimi. Benim gibi yalnız bir adamı herkes terk ediyormuş, herkes benden kaçıyormuş gibi bir duygu vardı içimde. "Herkes"le kimleri kastettiğimi sormak hakkınızdır. Çünkü neredeyse sekiz yıldır yaşadığım şu Petersburg kentinde bir tane bile tanıdık

edinemedim. Ama tanıdık benim neyime? Zaten Petersburg'u baştan başa tanırım, onun için bütün kent kalkıp yazlığa gidince haklı olarak herkesin beni terk ettiğini düşünmeye başladım. Yalnız başıma kaldığımı görünce de, büyük bir korkuya kapılarak üç gün neye uğradığımı anlamadan, kentin sokaklarında dolaştım, durdum. Neva Caddesi'ne, parka, deniz kıyısına, daha nereye gittiysem hiçbir yerde, bütün bir yıl hep aynı saatte görmeye alıştığım kimselerin tekini bile göremedim. Onlar beni elbet bilmezler, ama ben onları tanırım, hem de yakından tanırım, hepsinin de yüzü hatırımdadır. Onların sevinci benim sevincim, onların üzüntüsü benim üzüntümdür. Tanrı'nın her günü aynı saatte Fontanka'da rastladığım ufak tefek bir ihtiyarla da neredeyse ahbaplık peydahladım. Görkemli, dalgın bir görünüşü olan bu ihtiyar, sol elini sallayarak hep kendi kendine bir şeyler mırıldanır; sağ elinde ise, sapı altın kaplamalı, boğum boğum, uzun bir boston vardır. Adamcağız beni fark etmeye bile başladı, her rastlaşmada bana karşı bir ilgi gösteriyor. Beni aynı saatte Fontanka'daki yerimde görmese neşesinin kaçacağına kalıbımı basarım. Onun içindir ki, karşı karşıya geldiğimiz sıralar, ikimizin de keyfi yerindeyse, birbirimize selam verecekmiş gibi bir havaya giriyoruz. Geçenlerde iki gün birbirimizi görmeyip de üçüncü gün karşılaştığımız zaman az kalsın elimizi şapkalarımıza atıyorduk; neyse ki tam zamanında aklımız başımıza geldi de ellerimizi indirdik, birbirimizi süzerek geçtik.

Evlerle de aram iyidir. Gezinirken birbiri ardından önüme çıkıp bütün pencereleriyle bana bakarak kimisi, "Merhaba! Nasılsınız? Eh, ben çok şükür iyiyim, mayısta üzerime bir kat daha çıkacaklar," kimisi; "E, nasılsınız bakalım? Yarın beni onarıyorlar," kimisi de, "Dün az kalsın yanıyordum. Öyle korktum ki!" vs. der gibidirler. Aralarında sevdiklerim vardır, kimisini oldukça yakından tanırım, bir tanesi de önümüzdeki yaz kendisini mimara tedavi ettirecek. Tedavi olurken, Tanrı esirgeye, başına bir şey gelmesin diye her gün uğrayacağım oraya. Hele güzelim pembe bir evin öyküsünü hiç unutamam. Taştan yapılmış, ufacık, sevimli bir evceğizdi bu; hantal komşularına bakıp böbürlenmesini, bana bakarken de yüzünün gülmesini gördükçe ona karşı içim sımsıcak olurdu. Geçen hafta yanından geçerken başımı kaldırır kaldırmaz: "Beni sarıya boyadılar!" diye acıklı bir ses işittim. Bir de baktım ki, ne göreyim!.. Haydutlar! Barbarlar! Ne sütun bırakmışlar, ne sundurma; hepsini kanarya sarısına boyamışlar! Kanım beynime sıçradı. Çin İmparatorluğu rengine boyanarak çirkinleştirilen zavallı dostuma bakmaya dayanamayacağım için o günden beri de semtine uğramıyorum.

İşte, okuyucum, Petersburg'u ne kadar yakından tanıdığımı artık anlamış bulunuyorsunuz.

Nedenini ortaya çıkarıncaya kadar bir tedirginliğin üç gündür içimi kemirdiğini yukarıda söylemiştim. Sokakta canım sıkılıyor, "O yok, bu yok, öteki ne ce-

henneme gitti!" diye evde kendimi yiyordum. Tam iki gece; "Benim nem eksik? Burada niçin rahat edemiyorum?" diye odamda kıvrandım durdum. İsten kararmış, yeşil badanalı duvarlara, Matriyona'nın başarıyla ürettiği örümcek ağlarıyla kaplanmış tavana şaşkın şaşkın baktım. "Yoksa bütün sıkıntımın nedeni bunlar mı?" diye sandalyeleri gözden geçirdim. (Çünkü bir sandalye bile akşam bıraktığım biçimde durmuyorsa, sinir olurum.) Pencereye göz gezdirdim; hepsi boşuna... İçim bir türlü rahat etmedi! Hatta Matriyona'yı çağırarak, örümceklerden, her zamanki pasaklılığından dolayı kendisini fazla üzmeden azarladım. Kadın tuhaf tuhaf baktıktan sonra çekti gitti, örümcekler ise yerlerinde hâlâ sapasağlam duruyorlar.

En sonunda bu sabah işin içyüzünü anlayabildim. Öyle ya, herkes benden kaçıp yazlığa kapağı atıyordu. (Bu bayağı anlatımdan dolayı özür dilerim, şu anda yüksek üslubun hiç sırası değil.) Çünkü Petersburg'da bulunan herkes ya yazlıklarına gitmişti ya da yeni gidiyordu. Çünkü sokakta her araba kiralayan kerli ferli adam, gözümde, günlük işini bitirdikten sonra yazlığa, ailesinin yanına dönen pek sayın aile babası görünümüne bürünüyordu. Çünkü karşılaştığım yayaların; "Biz buraya şöyle bir uğradık, iki saat sonra yazlığa gideceğiz," diyen kibirli bir havası vardı. Kar gibi beyaz ince parmaklarıyla pencereye vurduktan sonra, güzel bir kız, başını dışarı çıkararak, elinde saksılarla çiçek satan çiçekçiyi çağırmaya görsün. Hemen o anda bu

çiçeklerin zevkini çıkarmak için değil de, çok geçmeden yazlığa taşınacakları, çiçekleri de yanlarında götürecekleri için satın alındığını düşünmeye başlıyordum. Bu kadarla da kalmayıp bu yeni, özel keşfimde büyük başarılar elde etmeye başladım. Kimin, ne çeşit yazlıkta kaldığını bir bakışta yanılmadan anlıyordum. Kamenni Mahallesi'nde, Aptekarski Adaları'nda ya da Peterhof Caddesi'nde oturanlar, yapmacık, ince tavırlarıyla, iki dirhem bir çekirdek yazlık giyimleriyle onları kır evlerinden kente getiren gösterişli arabalarıyla göze çarpıyorlardı. Pargolovo ve daha ileride oturanlar, ilk bakışta insanda aklı başında, oturaklı kimseler izlenimi bırakıyor; Krevstovski Adası'na yazı geçirmeye gelenler şen şakrak tavırlarıyla dikkati çekiyorlardı.

Dağ gibi ev eşyalarıyla, masalarla, sandalyelerle, divanlarla, daha bir sürü ıvır zıvırla dolu, üstelik çoğu zaman bütün bunların tepesine kurulmuş, efendisinin eşyalarını gözünün bebeği gibi sakınan sıska aşçı kadınların bulunduğu dizi dizi yük arabalarıyla, arabaların yanında dizginleri ellerinde tutarak yürüyen sürücülere rastlasam; Neva, Fontanka üzerinden Çyorni Deresi'ne, adalara kadar giden, çeşitli ev eşyalarıyla tıkabasa doldurulmuş kayıklar görsem; bu arabalar, bu kayıklar gözümde çoğalıyor, çoğalıyordu. Herkes ayaklanmış, harekete geçmiş, kervanlar halinde yazlığa göçüyormuş, gibime geliyordu. Sanki bütün Petersburg boşalarak yerinde ıssız bir çöl kalacaktı. Bu durumu gördükçe kendi kendimden utanmaya gücen-

meye, hüzünlenmeye başladım; benim ne gidecek bir yazlık evim, ne de böyle bir yere gitmem için ortada bir sebep vardı. Aslında her yük arabasıyla, fayton kiralayan efendi kılıklı adamla gitmeye can atıyordum, ama hiçbiri, evet hiçbiri beni çağırmıyordu; sanki köşemde unutulmuştum, gerçekten de herkes için bir yabancıydım.

İşte böylece o kadar çok gezdim, dolaştım ki, sonunda her zamanki gibi, nerede olduğumu unutarak birdenbire kendimi kentin çıkış kapısında buldum. O anda içime bir sevinç dalgası yayıldı, adımlarımı sıklaştırarak kendimi kapının dışına attım, ekilmiş tarlalara, çayırlara doğru yürüdüm. Artık yorgunluk filan duymuyor, üzerimden ağır bir yükün kalkmakta olduğunu hissediyordum. Gelip geçenlerin yüzünde bir gülümseme vardı, neredeyse eğilip selam vereceklerdi; herkes birşeylere seviniyor, püfür püfür sigara tüttürüyordu. Ben de çok sevinçliydim, şimdiye dek bu kadar neşeli olmamıştım. Ansızın İtalya'daymışım gibi, kentin taş yığını arasında bunalmış bir kentlinin yarı hasta ruh haliyle hayran hayran kırları seyrediyordum.

Baharın gelmesiyle birlikte Tanrı'nın bağışladığı bütün gücünü ortaya koyarak süslenen çiçeklerle bezenen bizim Petersburg kırlarında insana dokunan, ama ne olduğu anlaşılmayan bir şey vardır. Bazen yalnız acıyarak, bazen de hiç farkına varmadığımız, cılız, hastalıklı bir genç kızı, ama bir gün, beklemediğimiz bir anda, birdenbire değişerek anlaşılmayan bir güzelliğe bü-

rünen bir kızı anımsatır Petersburg kırları. Bu kızın karşısında şaşırmış, kendinizden geçmişsinizdir. Elinizde olmadan, "Hangi güç bu bezgin, düşünceli gözlere parlaklık verdi? Bu çökmüş, solgun yanaklara kan nereden geldi? Bu yumuşak yüz çizgilerine tutkuyu kim verdi? Bu göğüsler neden böyle kabarıp kabarıp iniyor? Bu soluk yüzlü kıza birdenbire bu canlılığı, diriliği, güzelliği veren nedir? Kim onun yanaklarına bu gülücüğü kondurdu? Bu hayat dolu, şen şakrak kahkahaları veren kimdir?" diye sorarsınız kendi kendinize. Gözleriniz birilerini arayarak çevrenize bakınırsınız. Ve bir anda her şeyi anlarsınız. Ama o an hemen geçer; belki de ertesi gün gene aynı dalgın bakışla, aynı solgun yüzle, hareketlerdeki aynı ürkeklikle, bezginlikle, hatta bir anlık taşkınlığından dolayı duyduğu pişmanlıkla, aynı tasayla, aynı hüzünle karşılaşırsınız. Bu bir anda gelip geçen güzelliğin neden böyle kısa ömürlü olduğunu ve artık bir daha dönmeyeceğini içiniz burkularak düşünür, sevmeye bile vakit bulamadığınız bu aldatıcı, bir işe yaramaz güzelliğe ta derinden kırılırsınız...

O günün gecesi gündüzünden daha iyi geçti.

Kırlardan kente çok geç dönmüştüm, eve yaklaştığım sırada saat 10'u gösteriyordu. Eve giden yol kanalın kıyısından geçer, bu saatte burada in cin top oynar. Ne yalan söyleyeyim, kentin uzak bir semtinde oturuyorum. Yürürken bir yandan da şarkı söylüyordum, çünkü mutlu olduğum zamanlar kendi kendime bir şeyler mırıldanırım. Hiçbir dostu, arkadaşı olmayan,

sevinçli anlarında sevincini kimselerle paylaşamayan herkes aynı şeyi yapmaz mı? Birden beklemediğim bir şey çıktı karşıma.

Rıhtımın korkulukları ve korkuluklara yaslanmış duran bir kadın vardı önümde; dirseklerini demirlerin üstüne dayamış, gözleri kanalın bulanık sularında, öylece dalmıştı. Üzerinde yosmalara yaraşır siyah bir manto, başında da hoş bir şapka vardı. "Yüzde yüz esmerdir bu kız," diye düşündüm. Ayak seslerimi işitmemişti, soluğumu tutup yüreğim küt küt atarak yanından geçtiğim halde dönüp bakmadı bile. "Tuhaf, ne kadar da dalmış," demeye kalmadı, kadının boğuk hıçkırıklarını işiterek yerimde donakaldım. Evet, yanılmamıştım, ağlıyordu. İşte bir daha, bir daha hıçkırdı. Yüreğim acıdan burkularak, "Aman Tanrım!" diye haykırdım. Kadınlara karşı ne denli ürkek olursam olayım, bambaşka bir durumdu bu. Hemen ona doğru dönüp tam "Hanımefendi!" diye konuşmaya başlayacaktım ki, bu sözüm Rus yüksek sosyetesini anlatan romanlarda binlerce kez kullanıldığını anımsayarak dilimi tuttum. Ben söyleyeceğim sözleri ararken kız kendine geldi, toparlanıp çevresine bakındı, başını önüne eğerek kıyı boyunca önümden süzüldü gitti. Ben de hemen peşine takıldım. O bunun farkına vararak kıyıdan ayrılıp yolun öbür yanına, karşı kaldırıma geçti. Doğrusu sokağın o yanına geçmeyi göze alamamıştım. Yakalanmış bir kuşun yüreği gibi çarpıyordu yüreğim. Ama o sırada geçen bir olay yetişti yardımıma.

Karşı kaldırımda, yabancı kadının biraz gerisinde, frak giymiş oturaklı bir adam belirdi, ama adamın yürüyüşü hiç de oturaklı değildi; ikide bir duvara dayanarak sallana sallana sürükleniyordu. Geceleyin birilerinin yanına yaklaşıp da kendine sataşmaya kalkışmasından korkan bütün kızlar gibi, bu kız da, olanca ürkekliğiyle, yayından boşanmış ok hızıyla koşturuyordu. Eğer şansım yardım etmemiş olsa da yalpalayan adam birtakım atak hareketlere girişmeseydi, kıza hiçbir zaman yetişemezdim. Adamın bir anda ileri doğru atılmasıyla, burnunun doğrusuna kızın arkasından seğirtmesi bir oldu. Kız fırtına gibi gidiyordu. Ayakta zor duran adam ise onun peşini bırakmak niyetinde değildi. Arayı gitgide kapatan herif için, "Ha yetişti, ha yetişecek!" demeye kalmadı, genç kız bir çığlık attı. Çıkarken yanıma almış olduğum boğumlu bastonumdan dolayı Tanrı'ya ne kadar şükretsem azdır. Kendimi bir anda karşı kaldırımda buldum. İşin sarpa sardığını anlayan belalı herif, başına gelecekleri bir anda kavramış olacak ki, ağzından tek söz çıkmadan geride kaldı. Ancak aramız bir hayli açıldıktan sonra herif birtakım hatırı sayılır sözcüklerle itirazını bildiriyor olmalıydı. Neyse ki söyledikleri bize kadar ulaşmıyordu.

- Koluma girin, dedim kıza. Artık sataşmayı göze alamaz.

Korkudan, heyecandan titreyen kolunu bana verdi. Ey, belalı adam! O anda sana ne kadar dua etsem azdır. Göz ucuyla şöyle bir baktım kıza, tatlı bir esmer güze-

liydi. Yanılmamıştım. Deminki korkudan mı desem, yoksa daha önceki üzüntüden mi, kara kirpiklerinde hâlâ gözyaşları parlıyordu. Ama dudaklarına bir gülümseme yayılmıştı. O da bana kaçamaklı bir bakışla baktı, sonra kızararak başını öne eğdi.

- O zaman beni başınızdan savdınız da bakın işte neler oldu! Demin yanınızda dursam bunların hiçbiri gelmezdi başınıza, dedim.

- Ama sizi tanımıyordum ki... Sizi de onlardan biri sandım.

- Peki şimdi tanıyor musunuz?

- Biraz... Şey, titriyorsunuz. Neden öyle?

Kızın güzelliği yanında bir de zeki olması pek hoşuma gitmişti.

- Demek, ilk görüşte farkına vardınız! Evet, kimin yanında olduğunuzu hemen anladınız. Kadınlara karşı çekingen olduğum, heyecanlandığım ve de en azından sizin o adamdan korktuğunuz kadar korktuğum bir gerçek... Hâlâ çekingenliğim geçmedi. Düşte gibiyim, bir kadınla konuşacağımı düşümde bile görsem inanmazdım.

- Nasıl! Siz ne diyorsunuz!..

- Evet, öyle. Eğer elim titriyorsa, bunun nedeni, sizinki gibi güzel, küçük bir elin şimdiye dek kolumu böyle sarmamış olmasıdır. Kadınlardan iyice uzaklaştım, daha doğrusu kadınlara hiç alışık değilim. Yalnız yaşayan bir adamım ben... Sizlerle nasıl konuşulacağını bile bilmem. Şimdi de bilmiyorum. Sakın aptalca

bir söz söylemiş olmayayım? Çekinmeden bildirin. Korkmayın, darılmam...

- Hayır, sözlerinizde bir saçmalık göremiyorum, üstelik güzel konuşuyorsunuz. Size karşı açık yürekli olmamı istiyorsanız, hemen belirteyim ki, böyle bir çekingenlik kadınların hoşuna bile gider. Hatta daha fazlasını isterseniz, bu benim de hoşuma gidiyor ve evime kadar yanımda yürümenize izin veriyorum.

Sevinçten soluğum kesilecek gibiydi.

- Anlaşılan, siz bende korkunun zerresini bırakmayacaksınız, o zaman da bütün çarelerime elveda.

- Çareleriniz mi? Ne çaresi? İşte bu çok kötü!

- Özür dilerim, ağzımdan kaçtı. Ama şu anda sizden bir dilekte bulunmamamı benden nasıl istersiniz?

- Beğenilmek dileği mi?

- Öyle, öyle ya... Ne olur, benim nasıl biri olduğumu anlamaya çalışın. İşte, neredeyse yirmi altı yaşımı dolduracağım, hâlâ insan içine çıkmış değilim. Böyle olunca, nasıl güzel konuşabilir, nasıl sözcükleri yerli yerinde kullanabilirim? Her şeyi olduğu gibi söylemek en iyisi... Yüreğim şuramda konuşurken ben susamam... Neyse, bunun önemi yok... İnanır mısınız, daha hiçbir kadınla tanışmadım. Evet, hiçbir kadınla... Bir gün gelip bir kadın tanıyacağımı kurar dururum hep. Bu biçimde kaç kez âşık olduğumu bilir misiniz?

- Nasıl olur? Kime?

- Hiç kimseye... İdealimdeki kadına, düşümde gördüğüm yüzlere... Ben hayalimde romanlar yaratırım.

Ah, siz beni bilmezsiniz! Bunlar hiç kadın tanımadan olmaz, ama siz benim hangi kadınları tanıdığımı sormayın! Tanıdığım bütün kadınlar, birkaç ev sahibesinden başkası olmadı! Hem de öylelerine çattım ki... Size bir şey söylesem gülersiniz. Birkaç kez sokakta kibar bir kadınla konuşmayı geçirdim aklımdan. Doğaldır ki bu konuşmalar sadelik içinde, çekine çekine, saygılı ve içim ateşten yanarak yapılacaktı. Ona yalnızlıktan kahrolduğumu, hiçbir kadınla tanışmadığımı anlatarak beni yanından uzaklaştırmamasını isteyecek; benim gibi umutsuz bir erkeğin dileğini reddetmesinin kadının şanına yakışmayacağını söyleyecektim. Ondan bütün dileğim, bana kardeşçe söyleyeceği tatlı iki sözcük, evet iki sözcük olacaktı. Ağzımı açar açmaz beni kovmamasını, sözlerime inanarak dinlemesini, canı isterse söylediklerime gülebileceğini, bana yanıt vermesini, iki söz, yalnız iki söz söylemesini, ondan sonra da bir daha görüşmeyeceğimizi bildirecektim. Bakın gülüyorsunuz... Zaten ben de bunun için anlatıyorum...

- Darılmayın ama kendi kendinizin düşmanı olduğunuz için gülüyorum. Deneseydiniz, sokakta bile bir kadınla tanışmayı becerirdiniz. Sadelik kadınların hoşuna gider. Aptal değilse ya da bir şeye canı çok sıkılmamışsa, yürek taşıyan her kadın sizin böyle çekine çekine istediğiniz iki çift sözü esirgemezdi sizden... Gene de siz benim söylediklerime bakmayın. Kimbilir, sizi deli filan da sanabilirler. Ben demin kendi düşün-

düklerimi söyledim. Çünkü yeryüzünde insanların nasıl yaşadıklarını bilirim, çok şey gördüm geçirdim!..

- Oh, çok teşekkür ederim! Benim için ne büyük bir iyilik yaptığınızı bilemezsiniz!

- Peki, peki! Söyleyin bakalım, benim... Nasıl söyleyeyim, dostluğa ve ilgiye değer bir kız olduğumu nereden anladınız? Niçin bana yaklaşmaya karar verdiniz?

- Niçin mi? Çünkü yalnızdınız, o adamın gözü dönmüştü, üstelik geceydi. Bunun benim yönümden bir görev olduğunu kabul edin...

- Ama hayır, daha önce, yolun karşı kaldırımında... Daha orada bana yaklaşmak istemiştiniz, öyle değil mi?

- Orada, karşı kaldırımda mı? Nasıl yanıt vereceğimi bilemiyorum doğrusu. Korkuyorum... Biliyor musunuz, bugün çok mutluydum. Durmadan gezdim, şarkı söyledim. Kentin dışına, kırlara yürüdüm. Şimdiye dek böyle mutlu dakikalar yaşamadım. Siz... Ama belki de bana öyle geldi... Anımsattığım için özür dilerim, ağlıyormuşsunuz gibi bir ses işittim. Bense, bense dayanamadım... Yüreğim ezildi... Oh Tanrım! Size karşı bir yakınlık duymuş olamaz mıyım? Size kardeşinizmişim gibi acımakla suç mu işledim?.. Acıma sözünden dolayı bağışlayın beni... Neyse, elimde olmadan size yaklaşmak istedimse... Bana gücendiniz mi yoksa!..

Genç kız gözlerini yere indirip kolumu sıkarak;

- Yeter, bırakın şimdi bunları, dedi. Sözü bu konuya getirdiğim için ben suçluyum, ama hakkınızda yanılmadığım için de kıvançlıyım... Eh, eve geldik. Şurada

ara sokağa sapacağım. Evim iki adım ötede... Hoşçakalın. Teşekkür ederim...

- Demek birbirimizi bir daha göremeyeceğiz!.. Her şey böylece bitecek mi?

Kız gülmeye başladı.

- Görüyorsunuz ya! Başlangıçta iki sözcük istiyordunuz, şimdiyse... Bununla birlikte hiçbir şey söyleyemem... Belki gene görüşürüz...

- Yarın buraya geleceğim. Beni bağışlayın, bunu sizden istiyorum...

- Çok sabırsızsınız. Üstelik, hani neredeyse buyurgan bir tavrınız var...

- Bir dakika dinleyin beni, diye sözünü kestim. Özür dilerim, belki ağzımdan gene tuhaf sözler kaçıracağım... Demek istediğim şu ki, yarın buraya gelmeden edemem. Ben hayalcinin biriyim; hayatımda yaşanmış olaylar o kadar az, birlikte geçirdiğimiz şu dakikalar o kadar seyrek rastlanan cinsten ki, hayalimde bu anları birçok kez tekrarlamamak elimde değil. Sizi bütün bir gece, bütün bir hafta, bütün bir yıl hayal edeceğim. Yarın buraya, hem de tam buraya, tam bu saatte geleceğim; bugün olanları anımsadıkça kendimi mutlu hissedeceğim. Petersburg'da böyle bir, iki yerim var. Bir keresinde, geçmiş günleri anımsayarak sizin gibi ağlamaya başladım. Kimbilir, belki siz de on dakika kadar önce böyle bir anı yüzünden ağlıyordunuz... Affedersiniz, gene kendimi unuttum, belki de bir zamanlar burada mutlu dakikalar geçirmiştiniz...

- Peki, belki ben de yarın saat 10'da gelirim. Ne yapayım, sizi kırmak elimden gelmiyor. Zaten burada, bulunmam gerek. Sakın randevu verdiğimi düşünmeyin, burada bulunmak kendim için gerekli. Öyleyse, öyleyse sizin de gelmenizin hiçbir sakıncası olmadığını söyleyebilirim. Sonra belki bugünkü gibi tatsız olaylar da çıkabilir; neyse, bunu hesaba katmayın... Diyeceğim şu ki, birkaç kelime konuşmak için sizi görmek isterim. Ama bunun için sakın hakkımda kötü yargıya varmayın, böyle herkese kolayca randevu verdiğimi filan da aklınıza getirmeyin... Size bu randevuyu vermezdim, eğer... Neyse bu gizimi açmayacağım! Yalnız bir koşulum var...

Ben coşkunlukla haykırdım:

- Koşulunuz mu var! Ben hepsine, hepsine razıyım. İstediğiniz her şeyi yapmaya hazırım. Söz veriyorum, size karşı saygılı olacağım, her istediğinizi yapacağım... Beni artık tanıyorsunuz.

Kız gülüyordu.

- İşte sizi tanıdığım için yarın buraya çağırıyorum ya... Sizi çok iyi tanıyorum. Tekrar anımsatıyorum, koşulumu unutmayacaksınız. Ne olur, lütfen şimdi söyleyeceğimi yapın, size bütün içtenliğimle bildiririm: Sakın bana âşık olmayın. İnanın bana, böyle bir şey mümkün değil. Dostluğa gelince, hazırım; işte elimi uzatıyorum... Ama sevmek olmaz, asla olmaz!

Kızın küçücük elini yakaladım.

- Yemin ederim!

- Yeminin gereği yok. Barut gibi parlayacağınızı biliyorum. Bunları söylediğim için kusuruma bakmayın. Ah, benim de ne kadar yalnız olduğumu bir bilseniz! Ne iki söz edecek, ne de akıl danışacak bir kimsem var. Sokakta ahbap arayacak değilim ya. Ama siz başkasınız. Sanki yirmi yıldır arkadaşmışız gibi tanıyorum sizi... Sözünüzü tutacaksınız, değil mi?

- Göreceksiniz. Ama bu koca günü nasıl edip de bitirmeli?

- Güzel güzel uyuyun, size güvendiğimi de aklınızdan çıkarmayın. İyi geceler! Deminki sözünüz çok hoşuma gitti: İnsan her duygusunun, hatta kardeşçe yakınlığının hesabını vermek zorunda değildir. Biliyor musunuz, siz bunları söylediğiniz zaman size güvenebileceğimi hemen anladım...

- Hangi bakımdan? Ne olur, söyleyin?

- Hadi, hoşçakalın. Bu konu şimdilik saklı kalsın. Üstelik sizin için daha da iyidir, böylece romana benzeyecek. Yarın belki söylerim, belki de gizli kalır... Önce sizinle konuşmak, sizi çok daha iyi tanımak isterim...

- Yarın kendimden söz edeceğim. Ne kadar tuhaf! Sanki bir mucize içindeyim... Tanrım, nerede olduğumu bile bilmiyorum. Bana bir başka kadının yapabileceği gibi, beni ta baştan yanınızdan uzaklaştırmadığınız için kızıyor musunuz kendinize? Doğrusunu söyleyin! İki dakikada beni mutlu bir insan yaptınız. Evet, yaşadığı sürece mutlu olacak bir kişi... Belki de kendi kendimle uzlaştırdınız, bütün kuşkularımı aydınlığa

kavuşturdunuz... Öyle anlarım oldu ki... Neyse, neyse, yarın anlatırım. Yarın her şeyi öğreneceksiniz.

- Peki, kabul, önce siz başlayacaksınız.
- Olur.
- Hoşçakalın!
- Güle güle.

Ayrıldık. Bütün gece dolaştım, eve dönmeye bir türlü karar veremiyordum. Çok mutluydum. Oh, yarın buluşacaktık...

İkinci Gece

Gülerek iki elimi birden sıkan genç kız,

- Görüyorum, günü bitirebilmişsiniz, dedi.

- İki saattir buradayım, bütün bir gün neler olduğunu bilemezsiniz.

- Biliyorum, biliyorum... Neyse, dönelim konuya. Buraya ne amaçla geldiğimi bilin bakalım! Artık dünkü gibi çene çalmak yok. Bundan sonra aklımızı başımıza toplamamız gerekiyor. Dün olanları uzun uzun düşündüm.

- Ne bakımdan aklımızı başımıza toplayacağız? Kendi adıma buna hazırım ben; yalnız şunu belirteyim ki, şimdiye dek bu derece aklım başımda olmamıştır.

- Olabilir. Birincisi, ellerimi o kadar sıkmayın, çok rica ediyorum. İkincisi, bugün sizi çok düşündüm.

- Sonra?

- Sonrası, her şeye yeniden başlamak gerekecek,

çünkü sizi yeterince tanımadığıma karar verdim. Size karşı küçük bir kız çocuğu gibi, toycasına davrandım. Sonuç olarak şunu söyleyebilirim ki, bütün bunlara sebep yüreğimin yufka oluşudur. Yani, her zaman kendi sorunlarımızı çözümlerken yaptığımız gibi, kendi kendimi övmemdedir bütün kabahat. İşte bu yüzden, bu yanlışımı düzeltmem için sizi inceden inceye öğrenmeye karar verdim. Sizi bir başkasından soramayacağıma göre de, kendinizi bana siz anlatacaksınız, neyin nesi olduğunuzu siz söyleyeceksiniz. Haydi, anlatın bakalım, kimsiniz siz? Yaşamöykünüzü bir an önce dinlemek istiyorum.

- Yaşamöykümü mü? diye haykırdım korkuyla. Bir yaşamöykümün olduğunu size kim söyledi? Benim öyle bir şeyim yok...

Kız gülerek sözümü kesti:

- Yaşamöykünüz olmadığına göre nasıl yaşadınız öyleyse?

- Yaşamımda anlatılacak ne olabilir ki? Ben kendi kendime, yalnız yaşamış bir adamım. Evet, yalnız, yapayalnız... Siz "yalnız"ın ne demek olduğunu bilir misiniz?

- Nasıl yalnız? Yani siz kimseyi görmeden mi yaşadınız?

- Hayır, öyle değil. Görmesine görüyorum ama yalnızım gene de.

- Kimseyle konuşmadığınızı mı söylemek istiyorsunuz?

- Eh, öyle sayılır.

- Öyleyse siz ne biçim bir insansınız, anlatsanıza kendinizi! Haa! Durun, anlıyorum; sizin de benim gibi bir nineniz var. Benimkinin gözleri körtür, kendimi bildim bileli beni eteğinin dibinden ayırmadı, neredeyse konuşmayı bile unuttum. İki yıl kadar önce bir yaramazlığımı gördü. Beni yanında tutamayacağını aklı kesince eteğimi eteğine iliştirdi, böylece birbirimizden hiç ayrılmaz olduk. O oturur, körlüğüne bakmadan çorap örer; ben de ya dikiş dikerim ya da yüksek sesle ona kitap okurum. İşte böyle bir yaşama düzenimiz var. İki yıldır yanında, eteğim eteğine iğneli oturuyorum...

- Aman, Tanrı korusun! Ne büyük talihsizlik! Ama benim böyle bir ninem yok.

- Olmadığına göre niçin evde oturuyorsunuz?

- Dinleyin, benim nasıl bir adam olduğumu öğrenmek ister misiniz?

- İsterim ya...

- Hem de tam anlamıyla?

- Evet, tam anlamıyla!

- Peki öyleyse, ben bir tipim.

Genç kız bir yıldır ilk kez gülüyormuş gibi kahkahayla gülmeye başladı.

- Tip! Ne tipi? Siz insanı gülmekten çatlatırsınız vallahi! Bakın şurada bir sıra var, hadi oturalım. Buradan gelip geçen olmaz, bizi işitmezler. Vakit geçirmeden anlatın öykünüzü! Siz ne derseniz deyin, beni ya-

şamöykünüz olmadığına inandıramazsınız. Benden gizlediğiniz birşeyler var. Önce tip ne demektir, onu anlatın.

Ben de onun çocukça gülmesine katılarak gülmeye başladım.

- Tip mi dediniz. Tip, herkesten farklı, gülünç adam demektir. Kimseye benzemeyen bir yaratılışı vardır. Hayalcinin anlamını bilir misiniz?

- Hayalci mi? Bilmez olur muyum hiç! Kendim de bir hayalciyim. Ninemin yanında otururken aklıma neler neler gelmez!.. Hayal kurmaya başlayınca öyle dalar giderim ki, peri padişahının oğluyla evlendiğimi düşündüğüm bile olur. Hayale dalmak bazen çok iyi şeydir.

Kızın yüzü birden durgunlaştı:

- Ama her zaman değil, dedi. Hele insanın düşünecek şeyi olursa.

- Çok güzel! Eğer peri padişahının oğluyla evlenmeyi kuruyorsanız beni çok iyi anlayacaksınız demektir. Durun bakayım, ben daha sizin adınızı bilmiyorum.

- Demek en sonunda aklınız başınıza geldi. Biraz geç değil mi?

- Ah, kusura bakmayın, o kadar mutluyum ki, adınızı sormak aklıma bile gelmedi.

- Adım Nastenka.

- Nastenka! Hepsi o kadar mı?

- O kadar! Az mı geldik yoksa, siz de ne doymaz şeysiniz!

- Az mı dediniz? Çok bile, hem de pek çok! Daha ilk buluşmamızda size Nastenka dememi istediğinize göre, iyi kalpli bir kız olmalısınız.

- Öyleyimdir! Eh, hadi anlatın.

- Peki, Nastenka, şimdi gülünç öykümü dinlemeye hazır olun...

Yanına oturdum, ciddi, bilgiç bir tavır takındım, kitaptan okur gibi anlatmaya başladım:

- Belki de bilmezsiniz, Nastenka, Petersburg'un benim oturduğum semtinde oldukça garip şeyler vardır. Bütün Petersburglular'ı aydınlatan güneş orada bir başkadır, sanki yalnız o yerler için ısmarlanmış gibi apayrı, yeni bir görünüşe bürünür. Başka, özel bir ışıkla aydınlatır oraları. İşte bu köşelerde yaşantılar da değişiktir, sevgili Nastenka! Çevrenizde kaynaşan şu yaşantılara hiç benzemez. Zamanımızın ağırbaşlı yaşamından ayrı, ancak masallarda işitilen türden bir şeydir bu. Katıksız hayaller ve ateşli ülkülerle karışık... (Ne yazık ki Nastenka, son derece aşağılık demeye dilim varmıyor), renksiz, bayat, bayağı bir yaşam bu dediğim.

- Aman Tanrım, bu ne başlangıç böyle! Bakalım, daha neler işiteceğiz?

- Çok şeyler işiteceksiniz, Nastenka (bana öyle geliyor ki size Nastenka demekten hiç yorulmayacağım). İşte bu köşelerde tip adamlar, hayalciler yaşarlar. Bir hayalciyi enikonu tanıtmak istersek, ona cinsiyeti olmayan yaratık da diyebiliriz. Çoğunlukla insan ayağı

değmeyen kuytulara yerleşir hayalci, gün ışığından kaçıyormuş gibi bir hali vardır. Köşesine bu çekilişi, sümüklü böceklerin deliklerine kaçmasına benzer. Daha doğrusu, kaplumbağa gibi evini sırtında taşıyan hayvanları andırır. Niçin acaba bu adam dört duvarını bu kadar çok sever dersiniz? Hem de yüzde yüz yeşile boyanmış, isten, sigara dumanından kararmış, hüzün verici dört duvarını? Zaten pek az olan dostlarından biri onu evinde görmeye gelse, bu tuhaf adam evine kadar gelen dostunu niçin kızarıp bozararak, şaşkınlıktan eli ayağı dolaşarak karşılar? (Sonunda olup olacağı, dostları ondan yavaş yavaş uzaklaşacaktır.) Dört duvar arasında bir suç işlemiş gibi, kalp para basmış gibi bir hali vardır. Sanki bir dergiye imzasız bir mektup yazarak, içine kendi şiirlerini koymuş, mektupta da, şiirlerin asıl sahibi öldüğü için ozanın bir dostu olarak dizelerinin yayımlanmasını bir borç saydığını bildirmiş gibidir. Nastenka, niçin dostlarıyla oturup tatlı bir sohbete dalmaz tip adam? İçeri girdikten sonra birdenbire neşesi kaçan dostuna, niçin gülmez, niçin ağzından heyecanlı tek söz çıkmaz? Oysa bir başka yerde olsa gülüp eğlenmeye, heyecanla konuşmaya, kadınlardan söz etmeye başlardı. Pek yakınlarda edinilmiş olan bu dostun kendisi de niçin daha ilk ziyarette -çünkü ikincisi olmayacak, bir daha bu eve adımını atmayacaktır- şaşırır, ev sahibinin allak bullak olmuş suratına baktıkça (eğer nükteciliği varsa) nükteleri ağzında donup kalır? Tabii bizim tuhaf adam iyice pusulayı şaşıracak;

durumu kurtarayım, konuşmayı canlandırayım, girginliğimi ortaya koyarak kadınlar hakkında bildiklerimi söyleyeyim, bu nezaketimle de, yanılıp ziyaretime gelerek güç duruma düşen dostuma hoş görüneyim derken, pot üstüne pot kıracaktır. Niçin konuk, aslı astarı olmayan, çok önemli bir işi anımsayarak birdenbire şapkasına sarılıp hemen ayağa fırlar; pişmanlık duyduğunu göstermeye çalışan, kırdığı potları düzeltmek isteyen ev sahibinin sıcak el sıkışından kurtularak kendini dışarı atar? Bu dost niçin daha eşikten adımını dışarı atar atmaz kahkahayı basarak, aslında çok iyi bir çocuk olduğunu bildiği bu tuhaf arkadaşına bir daha uğramamaya yemin eder? Bir yandan da, niçin, biraz önce konuştuğu bu adamın yüzünün biçimini, fazla bir ilgisi olmamakla birlikte, zavallı bir kedi yavrusunun dövüldükten sonra suratının aldığı biçimle kıyaslamaya kalkar. Zavallı kedicik, onu tartaklayan, korkutan her türlü eziyeti yapan çocukların elinden kurtulur kurtulmaz gelip karanlıkta bir sandalyenin altına sinmiştir; artık orada istediği kadar tüylerini kabartıp tırnaklarını gösterecek, utançtan biçimden biçime giren yüzünü patileriyle yıkayacak, ondan sonra da uzun bir zaman dünyaya, insanlara, hatta sahibinin evinde ona acıyan sofracı kadının verdiği yemek artıklarına düşman gözüyle bakacaktır.

Ağzı bir karış açık, gözlerini belerterek beni şaşkın şaşkın dinleyen Nastenka buraya gelince sözümü kesti.

- Bir dakika! Bütün bu anlattıklarınızın asıl nedenini

bilemem ama bana bir sürü gülünç sorular sormanızın sebebini de anlayamıyorum. Anladığım bir şey varsa, o da bütün bu serüvenlerin sizin başınızdan geçmiş olmasıdır.

Yüzüm çok ciddi bir anlatıma bürünmüştü.

- Kuşkusuz öyle! dedim.

- Peki, siz anlatmanıza devam edin. Öykünüzün nasıl biteceğini çok merak ediyorum.

- Kahramanımızın, daha doğrusu benim, çünkü bütün anlattıklarımın kahramanı kendimim, çekildiğim bir köşede kendi hayalimde neler yaptığımı mı öğrenmek istiyorsunuz, Nastenka? Bir arkadaşımın beklenmedik ziyareti karşısında neden zihnimin allak bullak olduğunu mu bilmek istiyorsunuz? Odamın kapısı açılır açılmaz niçin kızararak elimin ayağımın dolaştığını, konuğumu karşılamayı beceremediğim için, konukseverlik duygumun etkisiyle, nasıl yerin dibine geçtiğimi mi işitmek istiyorsunuz? Söyleyin...

- Evet, evet! Bilmek istediğim şey bu. Dinleyin, siz öykünüzü çok güzel anlatıyorsunuz, acaba daha az güzel anlatamaz mısınız? İnsan sizin kitaptan okuduğunuzu sanır...

Gülmemek için kendimi zor tutarak, sert ve mağrur bir sesle:

- Nastenka, sevgili Nastenka, çok güzel anlattığımı ben de biliyorum, dedim. Ama beni bağışlayın, başka türlü anlatamam. Yedi mühürlü bir küpün içinde bin yıl hapis kaldıktan sonra mühürleri sökülüp dışarı sa-

lınan Hazreti Süleyman'ın ruhunu taşıyormuşum gibi bir duygu içindeyim. Uzun bir ayrılıktan sonra size kavuşunca (çünkü, Nastenka sizi çoktandır tanıyorum, çünkü böyle birini yıllardır arıyordum; aradığım kimse sizsiniz, karşılaşmamız alnımıza yazılmış), ruhumda birdenbire binlerce kapak açıldı ve şimdi konuşma seli halinde boşalıyorum, yoksa boğulurum, sevgili Nastenka. Onun için, Nastenka, ne olur, sözümü kesmeyin; beni saygıyla, sonuna kadar dinleyin. Dinlemeyecekseniz susarım.

- Peki, peki, peki! Bir daha sözünüzü kesmeyeceğim. Anlatın, artık ağzımdan tek söz çıkmayacak.

- Öyleyse devam ediyorum. Dostum Nastenka, günün bir saati var ki, onu çok severim. Bütün işlerin, görevlerin, çalışmaların bittiği bir saattir bu. Herkes yemek yemek, dinlenmek için akın akın evlerine gider. Yol boyunca şakalaşarak akşamı, geceyi nasıl geçireceklerinden söz ederler. Bu saatte kahramanımız da, -izin verirseniz Nastenka, öykümü üçüncü şahısla anlatayım, çünkü birinci şahısla anlatmaktan çok utanıyorum- evet kendine göre bir işi olan kahramanımız da bu saatte herkes gibi sokaktadır. Biraz yorgun, soluk yüzünde garip bir zevkin izleri görülebilir. Soğuk Petersburg göğünde yavaş yavaş sönmekte olan gurubun son ışıklarını heyecanla seyreder. "Seyreder" demek yalan olur, daha doğrusu bu ışıkları içinde duyar. Çünkü yorgun olduğu ya da o sırada zihni daha ilginç şeylerle uğraştığı için çevresine ayırdığı zaman ister is-

temez pek az olacaktır. Ertesi güne kadarki can sıkıcı işlerini bitirdiği, bir okullu gibi sınıftan çıkıp oyunlarına, yaramazlıklarına kavuştuğu için kıvançlıdır, sevincinden yerinde duramaz. Şöyle bir göz atın ona, Nastenka, bu sevincin, bu coşkunluğun adamcağızın sinirlerini uyardığını, hastalık derecesinde duyarlı olan hayal yeteneğini hemen harekete geçirdiğini göreceksiniz. Adam dalgındır, düşünmektedir... Onun ne düşündüğünü sanırsınız? Akşam yemeğini mi? Geceyi nasıl geçireceğini mi? Bakmakta olduğu bir şeyi mi? Bir beyefendinin, güzel atların çektiği pırıl pırıl arabası içinde önünden geçen bir bayana hoş bir biçimde selam verişini mi?.. Hayır, Nastenka, onun böyle şeylerle ilgisi olamaz. O şimdi kendi iç yaşamıyla dopdoludur; sönen güneşin son ışıklarının neşeyle parlayışı boşuna değildir; bu ışıklardan ısınan yüreğinde binlerce duygu uyanarak ruhu alabildiğine zenginleşmiştir. Kahramanımız, üzerinde yürüdüğü yolun daha önce en ufak girintisi çıkıntısıyla ilgilenirken, şimdi neredeyse bu yolun kendisinin bile farkında değildir. "Hayal tanrıçası" becerikli elleriyle altın kasnaklı gergefini hazırlamış (sevgili Nastenka, sanırım Jukovski'yi* okumuşsunuzdur); şimdi de peri masallarının akıl almaz dünyasının nakışlarını işlemektedir. Kimbilir belki de kahramanımız hayal tanrıçasının hünerli elleriyle yedi kat göğe yükselmiş, billurdan yolların granit yaya kaldırımlarından evine doğru yürümektedir. İsterseniz onu dur-

(*) Rus romantik ozanlarından (1783-1852).

durun; nerede bulunduğunu, hangi yöne gittiğini sorun. Size ne bulunduğu yeri, ne de gittiği yönü söyleyebilecektir; yapacağı tek şey, utancından yüzü kızararak, durumu kurtarmak için bir yalan uydurmaktır. İşte, yolunu şaşıran, saygıdeğer, yaşlı bir kadın onu yaya kaldırımının tam ortasında durdurarak yolu sorduğu zaman, onun birdenbire irkilerek korkuyla çevresine bakınması, bağırmamak için kendini zor tutması bundan ileri gelir. Kahramanımız, canı sıkılarak, suratı bir karış, yoluna devam eder. O sırada birçok kimse ona bakarak gülümsüyor, arkasından laf atıyordur; çiğnenmemek için kahramanımızın önünden kaçan küçük bir kız çocuğu da onun dalgın gülümseyişine şaşkın şaşkın bakarak edepsizce gülmüştür. Oysa bizimki bunların pek farkında değildir. Aynı hayal perisi yaramazlık olsun diye yoldaki yaşlı kadını, meraklı yayaları, küçük kız çocuğunu (kahramanımız o sırada oradan geçmişse) Fontanka'daki dizi dizi mavnalar üzerinde uyuyan köylüleri de -sineklerin örümcek ağına düşüşü gibi- işlemiştir gergefine. Garip adam hepsini içine akıtarak kulübesine girmiş, sofraya oturmuş, yemeğini yiyip bitirmiştir, asık suratlı, kederli bir kadın olan hizmetçisi Matriyona sofrayı toplayıp ona piposunu verdiği zaman ancak yeni yeni kendine gelerek yemeğini bitirdiğini anımsar, bunca şeyi nasıl yaptığına şaşar kalır. Odası karanlıklara gömülmüştür; ruhunda boşluk, hüzün vardır. Başının içinde fırıl fırıl dönen hayal dünyası gürültüsüz patırtısız yıkılmış, geride tek

iz bırakmadan düş gibi uçup gitmiştir; artık o neyi hayal ettiğini bile anımsamaz. Ama ağırdan ağırdan içini sızlatan bir duygu, yüreğini hoplatan bir istek hayal gücünü gıcıklayıp kamçılarken belli belirsiz bir yığın başka hayaller çağırır peşinden. Ufacık odasında sessizlik hüküm sürmektedir; yalnızlık, uyuşukluk hayal gücünü okşar. Mutfakta kahve pişiren ihtiyar Matriyona'nın cezvesindeki su gibi hayaller de yavaş yavaş kaynaşmaya, harekete geçmeye başlar. Bu kaynaşma gittikçe hızlanır, hayalcimizin gelişigüzel eline aldığı kitap daha üçüncü sayfaya varmadan yere düşer. İşte hayal dünyası yeniden canlanıp kurulmuştur: Yeni bir dünya. Baş döndürücü yeni bir yaşam göz kamaştırıcı renkleriyle önünde alabildiğine uzanmaktadır. Hayaller ona mutluluk yollarını açar. Çeşnisi değişik, aldatıcı, tatlı bir zehir! Artık onun bizim gerçek yaşantımızla işi yoktur! Her şeyi tersinden gören gözlerinde sizinle ben tembel, uyuşuk, bezgin bir yaşam sürmekteyizdir, ona göre hepimiz alınyazımıza küskün yaşamayı yük sayan insanlarız. Gerçekten de öyle, ilk bakışta birbirimize dargınmışız gibi soğuk, asık suratlı durmuyor muyuz, Nastenka? "Zavallılar" diye düşünür hayalci bizi görünce. Ama bir de onun önünde en canlı, en göz alıcı, en büyüleyici renklerle, sınırsız bir tablo halinde açılan engin düş evrenine bakın! Doğal olarak en ön planda da hayalcimizin kendisi yer almaktadır. Çeşit çeşit serüvenler, uçsuz bucaksız, sürükleyici hülyalar peşi peşine gelir. Onun neler kurduğuna ge-

lince... Bu da düşünülecek şey mi?.. Her şey vardır onun hayallerinde... İlkin tanınmamış, sonra da şöhretin tacını giymiş bir ozan olmakla işe başlar. Hoffman'la arkadaşlığı, Bartelemi gecesi, Diana Vernan, İvan Vasilyeviç'in Kazan kentini alırken gösterdiği kahramanlık gelir bunun peşinden. Ondan sonra da Klara Moubray Evfiya Dense, Jean Huss'un papazlar meclisinde sorguya çekilişi, Robert'te ölülerin dirilmesi. (Müziğini anımsar mısınız? Sanki mezarlık kokusu gelir burnunuza.) Minna ile Brande, Brezina Savaşı, Danton, Kleopatra *ei suioi amanti*,* Kolumna'da küçük bir ev -bu ev kendinindir- ve içinde de, benim sevgili meleğim, tıpkı sizin gibi ağzını açarak kış geceleri hayalcimizi merakla dinleyen sevimli bir yaratık...

İşte böyle, Nastenka, tembellikten zevk alan bu adamın yanında bizim yaşamak istediğimiz yaşamın ne değeri olur? Ona göre biz zavallı, acınacak bir yaşam sürmekteyiz. Ama zamanı gelince bu acınacak yaşamın bir günü için bütün hayal yıllarını gözünü kırpmadan vereceği bunalımlı bir ana çatacaktır. O an gelip çattığında hem de karşılığında bir mutluluk, sevinç beklemeden verecektir yıllarını. Ama şimdilik o bunu hiç düşünmez. Hüzün, pişmanlık, sınır tanımaz keder onun gözünü korkutmayacaktır. Çünkü daha o an, o korkulu an gelip çatmamıştır, hayalcimiz hiçbir istek duymaz. Kendisini bütün isteklerin üstünde görür, her şey elinin altındadır, her şeye kanıksamıştır... Yaşamını

(*) Ve aşıklar (Latince).

kendi kurar, ona her an canının istediği biçimi verir. Üstelik bu inanılmaz düş evreni öyle kolay, öyle doğal bir yolla kurulur ki, düş olduğu aklının köşesinden geçmez! Zaten düş evreninin, duygularının yanılmasından doğan bir serap, aldatıcı bir hülya olduğuna inanmak istemez; bu, onun için gerçektir, gerçeğin ta kendisidir.

Söyler misiniz, Nastenka böyle anlarda neden bu hayalcinin içi içine sığmıyor? Hangi güç, hangi gizli güç, nabzını hızlandırıp gözlerinden yaşlar akıtıyor? Niçin solgun yüzü, ıslak yanakları cayır cayır yanarken bütün benliğini coşkun bir sevinç kaplıyor? Neden tükenmez bir sevinç ve mutluluk içinde geçen uykusuz geceler ona bir an kadar kısa geliyor? Pencereleri şafağın pembe ışıklarıyla kızaran iç karartıcı odasında, kahramanımız, geçirdiği coşkulu saatlerden sonra yorgun, hasta olarak kendini güçlükle yatağına atar. Gözlerini kaparken içini ezen derin bir haz duymaktadır. Petersburg sabahlarına özgü aldatıcı bir hayal ışığı aydınlatmaya başlamıştır içerisini.

Öyledir, Nastenka! Dışarıdan bakınca aldanır, hayalcimizin benliğini saran tutkunun gerçek olduğuna inanmaya başlarsınız. Bu temelsiz hayallerde gözle görülür, elle tutulur şeylerin olmadığına inanmak pek de kolay değildir. Oysa hepsi yalandır!.. Hem de ne yalan, Nastenka, ne yalan!.. Diyelim âşık olmuştur; sevginin bütün coşkusunu, bıktırıcı üzüntülerini ta içinde duymaktadır... Şunun yüzünü döndürüp dikkatlice bir ba-

kın! Çılgınca hayallerinde âşık olduğu sevgilisinin yüzünü bile görmediği kimin aklına gelir, Nastenka? Onun sevgilisini yalnız baş döndürücü hayallerinde, bir de düşlerinde gördüğünü siz olsanız düşünebilir misiniz? Bütün dünyaya boş verip bunca yıl el ele, gönül gönüle yaşadıkları yalan olabilir mi? Geç vakit, ayrılma saati gelince kapalı, fırtınalı havaya, gözyaşlarını siyah kirpiklerinden kapıp uçuran rüzgâra aldırmadan sevgilisinin göğsüne kapanıp hüngür hüngür ağlayan kadın kimdir öyleyse? Birbirlerine güvenerek, birbirlerini isteyerek, "Bunca yıl ta derinden" severek baş başa gezmeye çıktıkları, terk edilmiş, ıssız, yıkıntılarla dolu yabani, hüzünlü bahçe; yosunla kaplı bahçe yolları hayal miydi? Ya o dedelerden kalma garip ev? Sevgilisi burada suratsız, yaşlı kocasıyla içine kapanık üzüntü dolu bir hayat sürüyordu. Aşklarını birbirlerinden bile gizleyen sevgililerin bu az konuşan, hırçın adamdan ödleri kopardı. Oysa bunca üzüntüye, korkuya karşın çok temiz, günahsız bir aşkları vardı. Ama insanlar kötü düşünürler, Nastenka! (hep öyledir ya). Sonra, yurdundan uzaklarda, öğle sıcağından kavrulan yabancı bir göğün altında, sonsuz güzelliklerle dolu bir kentte, parlak bir saray balosunda (saraysız da hiç olmaz!) sevgilisine rastlar. Bol ışıkla aydınlatılmış, güllerin, defne dallarının sardığı balkonda sevgilisi onu tanıyarak yüzündeki balo maskesini atar; heyecandan titreyen sesiyle, "Artık üzgünüm..." diye fısıldar. Birbirine sarılan sevgililer aşklarının coşkunluğu içinde ayrılık

günlerini, kederlerini, acılarını, ihtiyar kocayı, uzaktaki yurtlarında kalan iç karartıcı bahçeyi, sıkıntı dolu evi, son kez öpüştükten sonra birbirlerinin kollarından güçlükle sıyrılıp ayrıldıkları sırayı her şeyi, her şeyi unuturlar.

Tam o sırada birden kapı açılır; uzun boylu, sağlam yapılı geveze, şaklaban bir genç olan arkadaşı eşikte gözükerek sanki bir şey olmamış gibi, "Şimdi Pavlovsk'tan geliyorum!" haykırışıyla dalar içeri. Hayalcimizin tepesinden aşağı kaynar sular dökülür, komşusunun bahçesinden çaldığı elmayı cebine sokmaya çalışan bir çocuğun telaşı içinde, neye uğradığını şaşırır. Oysa yaşlı kont ölmüş, mutluluk yolları açılmıştır. Bu kez de Pavlovsk'tan gelen arkadaşı başına bela kesilir...

Coşkulu konuşmamı heyecanla keserek sustum. Çünkü içimden bir kahkahanın patlamak üzere olduğunu hissediyordum. Ruhumdaki şeytan kımıldamaya başlamıştı. Çenem titriyor, gözlerim buğulanıyor, bir yumruk gelip gelip boğazıma tıkanıyordu. Korktuğum bir şey daha, zeki gözlerini kocaman kocaman açarak beni dinleyen Nastenka'nın da çocuksu çılgın bir kahkahayla gülmesiydi. Çok pişmandım, epeydir içimden taşmayı bekleyen duyguların hepsini birden dışarı vurmakta çok ileri gittiğimi anlıyordum. Oysa, beni anlayacak bir kimsenin çıkacağını sanmadığım için, söyleyeceklerimin hepsini kitaptan okur gibi anlatmaya karar vermiştim. Ama şimdi kendimi tutamayarak boşuna içimi dökmüştüm. Ne tuhaftır, Nastenka'dan ses

çıkmıyordu. Biraz sonra yavaşça elimi sıktı, ürkek bir ilgiyle sordu:

- Bütün yaşamınızı gerçekten hep böyle mi geçirdiniz?

- Evet, Nastenka, hep böyle... Sonuna kadar da böyle gidecek gibime geliyor.

Üzgün bir sesle;

- Hayır olamaz! dedi. Olmamalı! Öyleyse ben de ömrümü ninemin eteğinin dibinde tüketeceğim demektir. Dinleyin, böyle yaşamak çok kötü bir şey!

Duygularımı daha fazla gemleyemediğim için:

- Biliyorum, Nastenka, biliyorum! diye haykırdım. En iyi yıllarımı boşu boşuna yitirdiğimi şimdi her zamankinden daha iyi anlıyorum! Bunun böyle olduğunu yüzüme karşı söylemesi için, Tanrı'nın bana iyi yürekli meleğimi, sizi gönderdiğini düşündükçe üzüntüm daha da artıyor. Şimdi sizin yanınızda oturup sizinle konuşurken geleceği düşünmek çok tuhaf doğrusu, çünkü gelecekte beni gene yalnızlık, gene o küflü, gereksiz yaşam bekliyor. Yanınızda, gerçek yaşamda bu denli mutlu olduktan sonra hayal kurmak neye yarar? Beni ilk anda reddetmediğiniz, hayatımda iki gece olsun yaşamama olanak sağladığınız için Tanrı sizden razı olsun!

Gözlerinde yaşlar parlayan Nastenka;

- Hayır, hayır! Artık böyle olmasın! diye bağırdı. Hemen ayrılamayız! İki gece çok az!

- Ah, Nastenka, Nastenka! Beni kendi kendimle

uzun bir süre uzlaştırdığınızı biliyor musunuz? Artık eskisi gibi kendim hakkında o kadar kötü düşünmeyeceğim. Biliyor musunuz, belki kendimi suçlu, günah işlemiş biri olarak -böyle yaşamak suç ve günahtan başka nedir ki!- görmekten vazgeçerim. Sakın söylediklerimde bir abartmanın bulunduğunu düşünmeyin! İnanır mısınız, bazen öyle sıkıntılı, öyle bunaltıcı anlarım oluyor ki, gerçek bir hayatı yaşamaya gücümün yetmeyeceğini; gerçekleri, akıp giden olayları kavramakta çok geri kaldığımı, duygularımın körleştiğini hissediyor, kendi kendime lanet okuyorum. Hayaller içinde geçirilen gecelerden sonra ayılmanın gerçek dünyaya dönmenin ne kadar korkunç olduğunu bilemezsiniz. Evet, bir de çevrenize bakarsınız ki, insanlar delicesine akan hayat seli içerisinde yaşayıp gidiyorlar. Ismarlama olmayan; hayal gibi, düş gibi uçup gitmeyen, durmadan yenilenen, her an genç kalan, bir saati bir saatine uymayan gerçek bir yaşam onlarınki. Oysa karanlığın, düşüncenin tutsağı olan hayal bıktırıcıdır, uçup gitmeye hazır oluşu yanında aşağılık bir tekdüzeliği vardır. Petersburglular'ın üzerine titredikleri güneşi bir anda örtüveren, güneşle birlikte insanların gönlünü de karartan bulut hayal dünyasının efendisidir; böyle sıkıntılı bir anda kurulan hayallerin neler olduğunu varın siz düşünün!

Bitmez tükenmez sandığınız hayaller sinirlerin sürekli gerginliği sonucu yavaş yavaş ölgünleşmeye, tükenmeye, yüz tutar. Çünkü başka bir yaşantınız olma-

dığı için, eski ülkülerinizden, eski hayal kırıntılarınızdan büyük bir çaba sonunda yapıp çattığınız hayal dünyanız kırılıp dökülmeye hazırdır. Oysa canınız bambaşka şeyler çeker. Hayalci, boşu boşuna külleri karıştırarak köz arar gibi, soğuyan yüreğini ısıtacak ateşi yakmak için eski hayalleri arasında bir kıvılcım arar. Yayacağı ateş kanını tutuşturacak! Kurduğu aldatıcı renkli evrende yeniden kendini bularak, gözlerinden yaş getiren zevki tadacaktır.

Gene kendime dönecek olursam, hayal kurmayı nerelere vardırdığımı bilemezsiniz, Nastenka. Aslı astarı olmadığı halde, ruhumu okşadığı için anımsamayı sevdiğim şeylerin eski duygularımın -kısır, saçma hayallerimin- yıldönümlerini kutluyorum artık. Hayalini kuracağım bir olayı yaşamadığıma göre, saçma hayallerin hayalini yaşamak kalıyor geriye! Geçmişte bir zamanlar kendi kendime mutlu olduğum yerleri unutmuyor, zaman zaman bu yerleri gezmekten hoşlanıyorum. Onun için yaşadığım ana, geçmiş günlerin tadını tatmak isteğiyle kentin cadde ve sokaklarında bir gölge gibi üzgün, kederli, aylak aylak dolaşıyorum. O sırada neler neler gelmiyor aklıma! Örneğin, bir yere varıyorum; tam bir yıl önce aynı saatte, gene üzgün dolaştığımı anımsıyorum. Eski hayallerimin hiç de iç açıcı olmadığını bildiğim halde, yakama yapışan karamsar düşüncelerden bunaldığım için, eskiden daha iyi, daha huzurlu olduğumu; o anda gece gündüz rahatımı kaçıran iç sızılarının, beni acıdan kıvrandıran kötüm-

serliğin eskiden başka türlü olduğunu düşünüyorum. Arada bir kendime "Hayallerin nerede?" diye sorarım. Ama başımı sallayıp, "Yıllar ne çabuk geçiyor?" demekten başka çarem olmaz. Bu kez başka sorular gelir aklıma: "Peki, yıllarını ne yaptın? Hayatının en iyi yıllarını nereye gömdün? Yaşadın mı, yoksa yaşadığını mı sanıyorsun?" İçimden bir ses yükselir: "Bak çevrende her şey nasıl gittikçe soğuyor? Birkaç yıl daha geçsin, koyu bir yalnızlıkla birlikte bastonuna dayanmış, titreyen bir yaşlılıkla karşı karşıya geleceksin. Ondan sonra da umutsuzluk, keder, bezginlik... Bir gün gelip hayal dünyam yerle bir olacak, hayallerim sarı yapraklar gibi bir bir dökülecek..." Ah, Nastenka! O zaman hem yalnız, yapayalnız kaldığım, hem de acınacak bir şeyim olmadığı için dövüneceğim. Çünkü yitirdiklerimin hepsi kocaman bir sıfır değerindeki hayallerden başkası olmayacak!

Nastenka yanağından süzülen bir damla gözyaşını silerek:

- Yeter, yüreğimi daha fazla parçalamayın! dedi. Bitti artık hepsi. Bundan sonra ben varım; ne olursa olsun ayrılmayacağız. Dinleyin. Ben basit bir kızım. Ninem öğretmen tuttuğu halde fazla okuyamadım. Bununla birlikte sizi bütünüyle anlıyorum, çünkü ninem eteğimi eteğine iğnelediğinden beri demin anlattıklarınızın hepsini ben de yaşadım. Kuşkusuz bunları sizin anlattığınız kadar güzel anlatamazdım, okumuş değilim ben.

Nastenka'nın, coşkun söylevime, yüksek üslubuma

saygısının eksilmediği her hareketinden belli oluyordu. Ürkek bir sesle;

- Ama bana açıldığınız için kıvançlıyım, diye devam etti. Artık sizi iyice tanıdığımı söyleyebilirim. Sonra, bir diyeceğim daha var: Ben de size bütün yaşamöyküm anlatacağım, hem de hiçbir şey gizlemeden. Buna karşılık bana akıl vereceksiniz. Siz çok bilgili bir adamsınız, benden yardımınızı esirgemezsiniz, değil mi?

- Ah, Nastenka, ben kimseye akıl hocalığı, üstelik iyi bir akıl hocalığı yapmadım! Ama bu kez durum değişiyor... Madem artık birbirimize yakın olacağız, öyleyse bol bol konuşup birbirimize akıl danışabiliriz. Ee, söyleyin bakalım, güzel Nastenka'm, benden nasıl bir akıl istiyorsunuz? Her şeyinizi açıkça anlatın! Şu anda öyle sevinçli, mutlu, yürekliyim, kafam öylesine iyi çalışıyor ki, size yanıt yetiştirmekte zorluk çekmeyeceğim.

Nastenka gülerek sözümü kesti.

- Yoo... Yoo!.. Bana yalnız zekice bir yanıt değil; beni yıllardır seviyormuşsunuz gibi yürekten, kardeşçe öğüt vereceksiniz.

- Tamam, oldu! diye bağırdım! Sizi yirmi yıldır seviyor olsam gene de şu andaki kadar sevemezdim.

- Öyleyse verin elinizi!

Elimi uzattım.

- Şimdi de benim öyküme başlıyoruz!

Nastenka'nın Öyküsü

Öykümün yarısını, yani bir ninemin olduğunu biliyorsunuz...

Ben gülerek sözünü kestim:

- Öbür yarısı da bunun kadar kısaysa...

- Susun ve dinleyin. Her şeyden önce benim de bir koşulum var: Sözümü hiç kesmeyeceksiniz, yoksa şaşırabilirim. Uslu uslu dinleyin şimdi.

Yaşlı bir ninem var. Annemle babam öldüğü için daha küçücük bir kızken ninem beni yanına almış. Sık sık eski iyi günlerini andığına göre bir zamanlar varlıklı bir kadınmış. Bana Fransızca öğretti, öğretmen tutup ders aldırdı. On beşime gelince (şimdi on yedisindeyim) derslere son verdik. İşte o sıralar bir yaramazlık yaptım. Ne yaptığımı söylemeyeceğim ama, önemsiz bir şey olduğunu bilin, yeter. Bir sabah ninem beni yanına çağırdı, gözleri görmediği için beni kollayamaya-

cağını söyleyerek iğneyle eteğimi eteğine iliştirdi. Adam olana kadar da hep böyle eteğinin dibinde oturacaktım. Böylece uzun bir süre yanından ayrılamadım; iş görürken, dikiş dikerken, ders çalışırken bir adım uzaklaşamıyordum. Bir keresinde ninemi kandırmak istedim. Fiyokla'yı yerime oturttum. Fiyokla hizmetçimizdir, kulakları işitmez. Neyse, kadın iskemleme oturdu. Ninem koltuğunda uyuklarken ben de yakınımızdaki bir kız arkadaşımı görmeye gittim. Ama sonuç hiç de iyi olmadı. Ninem uyanınca, yanında hâlâ uslu oturduğumu sanarak bir şey sormuş. Fiyokla, ninemin kendisinden bir şey istediğini görmüş, ama kulakları duymadığı için anlamamış. Bunun üzerine ne yapacağını şaşırarak iğneyi çıkardığı gibi oradan sıvışmış...

Nastenka konuşmasına ara vererek kahkahayla gülmeye başladı. Ben de gülmesine katılınca birdenbire durdu.

- Ne olur, siz gülmeyin. Ben gülüyorsam, tuhafıma gitti de ondan... Ne yapalım, ninem böyle bir kadın. Ama ben onu gene de biraz seviyorum. O gün işittiğim azarları bir ben bilirim. Yeniden yerime oturttu beni, artık bir adım kıpırdamak yoktu. Haa, söylemeyi unuttum, bizim, yani ninemin bir evi var. Daha doğrusu, üç pencereli ahşap, ninem gibi köhne, küçücük bir şey... Bir de tavan arası odası var. Yeni kiracı taşınınca...

Söze karıştım:

- Demek eski kiracısı da vardı? diye sordum.

- Vardı ya... Hem de sizin gibi geveze değildi. Ağzını

bıçak açmazdı adamcağızın; dilsiz, kör, topal, kambur bir ihtiyardı. Böyle yaşamaya daha fazla dayanamadığı için öldü zavallıcık. Kiracısız geçinmenin olanaksızlığını düşünerek bir yenisinin gelmesini istedik. Öyle ya, bütün gelirimiz, ninemin aldığı dul aylığıydı. Terslik bu ya, yeni kiracımız genç bir adamdı. Buralı değildi, taşradan gelmişti. Bizimle pazarlık etmediği için ninem odayı hemen verdi, sonra da:

"Yeni kiracımız nasıl, Nastenka? Genç mi, yakışıklı mı?" diye sordu:

Ben yalan söylemek istemezdim:

"Pek öyle genç değil, ama yaşlı da sayılmaz," dedim.

Ninem her şeyi öğrenmek istiyordu.

"Peki, görünüşü nasıl? Yakışıklı bir adam mı?"

Ben gene doğruyu söyledim:

"Evet, nineciğim, yakışıklı..."

"Demek daha çekeceklerim varmış! Bak, kızım, sonra 'ninem söylemedi' deme; sen beni bil, bu adama gönül verme! Bakalım daha neler göreceğiz! Yabanın herifi odamızı kiraladı diye gözümüze şirin görünmeye başladı. Eskiden böyle miydi ya?.."

Ninemin dilinden eski günler hiç düşmez. Eskiden daha gençmiş, güneş eskiden daha çok ısıtırmış, süt şimdiki gibi çabucak kesilmezmiş... Her şeyin iyisi eskidenmiş. Ninemin kiracımız hakkında söylediklerini, bana öğüt verişini topu topu bir kez aklıma getirdim. Ama sonra nakış işlemeye, çorap örmeye başlayınca hepsini unuttum.

Bir sabah kiracımız bize uğradı. Ninem kira odasının duvarlarını kâğıtla kaplatacaktı, onu söylemeye gelmiş. Söz sözü açtı... Ninemin de çenesi düşüktür biraz. Bir aralık bana:

"Hadi Nastenka, odama git de hesap kutusunu* getir!" dedi.

Ben hemen kalktım, yüzüm pancar gibi kızarmıştı. O anda ninemin eteğine iğneyle bağlı olduğumu aklıma getirmediğim için ileri fırladım, fırlamamla birlikte ninemin koltuğunu da arkamdan sürükledim. Kiracımızın önünde bütün foyam meydana çıktığı için yüzüm daha bir kızardı, utancımdan kaskatı kesildim. Ve hemen ağlamaya başladım. Yer yarılıp yerin dibine geçsem bin kez iyiydi.

Ninem:

"Daha ne duruyorsun?" diye bağırınca hıçkırıklarım daha da yükseldi.

Kiracı kendisinden utandığımı görünce iyi günler dileyip hemen gitti.

O günden sonra ne zaman koridorda bir ayak sesi duysam, betim benzim atıyordu. Kiracının geldiğini sanarak, ne olur ne olmaz, diye hemen iğneyi çıkarıyordum. Ama her seferinde de gelen bir başkası oluyordu. İki hafta böyle geçti. Bir gün kiracımız Fiyokla ile haber gönderdi: Fransızca bir sürü kitabı varmış, hepsi güzel, okunmaya değer şeylermiş. Ninemin canı

(*) Bu kutuda on mil üzerine onar onar dizilmiş yuvarlaklar vardır, sayı saymaya, hesap yapmaya yararlar.

sıkılıyor, bunları okumamı istiyorsa verebilirmiş. Ninem seve seve kabul etti. Yalnız, kitapların gerçekten iyi olup olmadığını merak ediyordu.

"Ahlak bozucu olmasın, Nastenka," dedi. "Böyle kitapları okutmam sana, kötü şeyler öğrenirsin."

"Nedir kötü dediğin şeyler, nineciğim? Neler yazılıdır o kitaplarda?"

"Neler mi yazılı? Delikanlıların temiz aile kızlarını evlenme vaadiyle baştan çıkardıktan sonra sokak ortasında bıraktıkları, kızların da acınacak durumlara düştükleri yazılı. Ben böyle kitaplardan çok okudum, kızım; insan eline bir almayagörsün, gözü ne uyku görür, ne de başka bir şey. Onun için benim sana söyleyeceğim şu: Elini sürme onlara! Hangi kitapları göndermiş bakayım?"

"Walter Scott'un romanları hepsi de nineciğim."

"Walter Scott'un romanları mı? Bunda bir dalavere olmasın? Aman dikkat et kızım, yaprakları arasına aşk mektubu falan koymuş olabilir."

"Yok öyle bir şey."

"Ciltlerin arasına bak. Bu düzenbazların işine akıl ermez."

"Ciltlerin arasında da yok."

"Eh, iyi öyleyse."

Böylece Walter Scott'u okumaya başladık, bir ay geçmeden kitapların hemen hemen yarısı bitmişti. Kiracımız bize durmadan yenilerini gönderiyordu. Puşkin'den de yolladı birkaç tane. Öyle oldu ki, kitap gel-

mese canım sıkılmaya başladı. Artık peri padişahının oğluyla evlenmeyi düşünmez olmuştum.

Nasıl oldu bilmem, bir gün kiracımızla merdivende karşılaştık. Ninem beni bir şey almaya göndermişti. Adam durdu. Ben kızarınca o da kızardı. Ama o hemen gülerek selam verdi. Sonra ninemin nasıl olduğunu, kitapları okuyup okumadığımı sordu. Ben de okuduğumu söyledim. Bunun üzerine:

"En çok hangi kitapları beğendiniz?" dedi.

Ben de:

"Ivanhoe ile Puşkin'in eserlerini," dedim.

O günkü konuşmamız bu kadarla bitti.

Bir hafta sonra gene merdivenlerde çıktı karşıma. Bu sefer beni ninem göndermemişti, ben bir iş uydurup çıkmıştım. Öğleden sonra saatin üçüydü, kiracımız hep o saatte eve gelirdi.

"Merhaba!" dedi.

"Merhaba!" diye karşılık verdim.

"Bütün gün büyükannenizin yanında oturmaktan canınız sıkılmıyor mu?"

Onun bu sorusu üzerine öyle utandım, öyle utandım ki, bilemezsiniz! Başkalarının durumu bilmesi pek gücüme gitmişti. Hiç yanıt vermeden hemen uzaklaşmak istedimse de yapamadım.

"Siz iyi bir kızsınız," dedi. "Böyle konuştuğum için de bağışlayın beni. İnanın, ben sizin iyiliğinizi büyükannenizden daha çok düşünüyorum. Gidip geleceğiniz, görüşeceğiniz kız arkadaşlarınız yok mu sizin?"

Olmadığını söyledim. Bir Maşenka vardı, o da Pskov'a gitmişti.

"Bakın, benimle operaya gelir misiniz?"

"Operaya mı? Ya büyükannem ne der?"

"Büyükannenize duyurmayız."

"Olmaz, büyükannemi aldatmam ben. Hoşçakalın."

"Güle güle."

Bundan başka bir şey söylemedi.

Akşam yemeğinden sonra bir de baktım, bize gelmiş. Oturdu, uzun uzun konuştuk; ninemin nerelere gittiğini, ahbaplarımızın olup olmadığını sordu. Sonra birdenbire:

"Bugün operaya, *Sevil Berberi* için bir loca aldım. Arkadaşlarla gidecektik ama işleri çıkmış, gelemiyorlar. Bilet elimde kaldı."

Ninem sevinçle;

"*Sevil Berberi* mi?" diye sordu. "Hani şu benim gençliğimde oynanan *Sevil Berberi* olmasın?"

Kiracı;

"Ta kendisi!" dedi, yan gözle de bana baktı. O zaman durumu kavradım, kızardım. Yüreğim küt küt atmaya başladı.

"Demek o eski *Sevil Berberi*... Hey gidi günler, hey!.. Gençliğimde bizim evde küçük bir sahnemiz vardı, Rozina'yı ben oynamıştım."

"Bu gece gitmek ister misiniz? Biletlerim yanmasın bari."

Ninem kabul etti.

"Hay hay, gidelim. Benim Nastenka opera nedir, bilmez daha."

Sevincimden yerimde duramıyordum. Hemen hazırlığa başladık, giyinip kuşandıktan sonra yola çıktık. Ninemin gözleri görmediği için yalnız müzik dinlemeye gidiyordu. Daha doğrusu bunu benim için yapmıştı. Ne de olsa iyi bir kadındır ninem. Ama bize kalsa kapıdan dışarı adımımızı atmazdık. Size *Sevil Berberi*'nin üzerimde bıraktığı izlenimleri anlatacak değilim. Kiracımız temsil boyunca bana öyle okşayıcı gözlerle bakıyor, öyle güzel konuşuyordu ki, gündüz bana operaya gitmeyi yalnız beni tanımak için önerdiğini hemen anladım. Sevinçten kabıma sığamıyordum. O gece kendimden pek hoşnut, son derece neşeliydim. Yüreğim şiddetle çarpıyordu, ateşim de biraz yükselDi. Bütün gece *Sevil Berberi*'ni sayıkladım.

O geceden sonra bize sık sık geleceğini sanıyordum, oysa hiç de öyle olmadı. Neredeyse gelip gitmeyi iyice kesecekti. Ayda bir, o da bizi operaya götürmek için kapımızı çalıyordu. Birkaç kez daha gittik. Ama ben hiç hoşnut değildim. Bu çağrıları, ninemin benimle ilgilenmemesinden dolayı bana acıdığı için yaptığını anlıyordum. Daha başka ne olabilirdi ki! Gün geçtikçe üstüme bir hal geldi: Oturduğum yerde duramaz oldum. Ne kitap okuyabiliyor, ne de el işi yapmak istiyordum. Bazen bir gülme tutar, ninemi kızdırmaya başlardım, bazen de içli içli ağlardım. Sonunda öyle zayıfladım ki, neredeyse yatağa düşecek duruma gel-

dim. Opera mevsimi geçmişti, kiracımız artık bize hiç uğramıyordu. Birbirimize rastladığımız zamanlar -hepsi de merdivenlerde oluyordu tabii- benimle konuşmak istemiyormuş gibi ciddi ciddi selam veriyor, ondan sonra hemen oradan ayrılıyordu. Bense, yüzüm pancar gibi kıpkırmızı, merdivenin ortasında, olduğum yerde kalıyordum. Zaten onunla karşılaştığım zaman kanım beynime vururdu.

Eh, öyküm sonuna yaklaşıyor. Tam geçen yılın mayısında kiracımız bize gelerek, nineme buradaki işlerini bitirdiğini, bir yıllığına Moskova'ya gideceğini söyledi. Bunu işitir işitmez beynimden vurulmuşa döndüm, hemen orada iskemleme çöktüm. Ninem farkına varmadı neyse ki. Kiracı bizimle vedalaşarak odasına çekildi.

Peki, şimdi ben de yapacaktım!.. Düşündüm, taşındım, en sonunda kararımı verdim. Ertesi gün gidecekti. Kararımı yerine getirmek için ninemin yatmasını bekledim. Tasarladığım gibi de yaptım. Bütün giysilerimi birkaç kat çamaşırla birlikte bir bohçaya koydum, bohçayı elime alarak yukarı, kiracının odasına doğru yürüdüm. Damarlarımdan kanım çekilmiş gibiydi, tavan arası bir saatlik yol gibi geldi. Kapısını açıp içeri girdiğim zaman kiracımız hayalet görmüş gibi sıçradı yerinden. Ama ayakta zor durduğumu görerek koşup bir bardak su getirdi. Yüreğimin atışından beynim zonkluyordu, kafamın içi karmakarışıktı. Biraz kendime gelince bohçayı yatağının üstüne bıraktım. Kendim de hemen oraya çöküp, ellerimle yüzümü kapaya-

rak, iki gözüm iki çeşme ağlamaya başladım. Bir anda her şeyi anlamıştı. Yüzü sapsarı, karşımda duruyordu. Gözlerinin o hüzünlü bakışını görünce neredeyse yüreğim paralanacak gibi oldu.

"Bakın, Nastenka," diye başladı konuşmaya, ben yoksul bir adamım. Ne param pulum, ne de doğru dürüst bir işim var. Evlenirsek size nasıl bakarım?"

Uzun uzun konuştuk. Ben öfkemi daha fazla yenemeyerek, ninemin yanında eteğim iğneli oturamayacağımı, başımı alıp gideceğimi isterse onunla birlikte Moskova'ya gelebileceğimi söyledim. Onsuz yaşayamayacağımı da ekledim. Utanç, sevgi, gurur; bütün duygular karmakarışık olmuştu içimde. Heyecandan kıvranarak kendimi yatağa attım. Geri çevrilmekten öyle korkuyordum ki!

"Sevgili Nastenka, benim iyi yürekli kızım, dinleyin beni. Size yemin ederim, bir gün evlenecek duruma gelirsem, yaşamımın biricik mutluluğu siz olacaksınız. Şimdi Moskova'ya gidiyorum, orada bir yıl kadar kalacağım. İşlerimi düzene koyacağımı umuyorum. Döndüğüm zaman beni unutmamışsanız evlenir, mutlu oluruz. Ama şimdi olmaz, şimdiden söz vermeye hiç hakkım yok. İşte, tekrar söylüyorum, bir yıl sonra değilse bile bir gün mutlaka olacak. Doğaldır ki, siz başkasını bana yeğlemezseniz. Onun için sizi sözümle bağlamak istemiyorum."

Bunları söyledikten sonra da ertesi gün çıktı gitti. Konuştuklarımızdan nineme tek sözcük çıtlatmamaya

karar vermiştik. Bunu o istemişti. İşte böyle, öyküm hemen hemen burada bitiyor. Bir yıl doldu, kendisi tam üç gündür burada.

Sonucu öğrenmek için sabırsızlanarak:

- E, sonra? diye bağırdım.

Nastenka güçlükle konuşuyormuş gibiydi.

- Hâlâ da ortalarda yok! Hiçbir haber alamıyorum.

Ondan sonra da konuşmadan bir süre durdu. Başını önüne eğmişti. Ama birden göğsü hıçkırıklarla sarsılmaya başladı. Hıçkırıklar içimi paralıyordu. Sonunun böyle biteceğini hiç beklemiyordum.

Ürkek, sıkılgan bir sesle:

- Nastenka, Tanrı aşkına ağlamayın, dedim. Nereden biliyorsunuz, belki daha gelmemiştir...

- Hayır, biliyorum, o burada. Gitmeden önceki gece sözleşmiştik. Neler konuştuğumuzu anlattım size. İşte o gün buraya, tam bu rıhtıma gezmeye çıkmıştık. Bu kanepede oturuyorduk, saatin onuydu. Artık ağlamıyordum, anlattıklarını tatlı tatlı dinliyordum... Moskova'dan döner dönmez bize geleceğini, ben onu reddetmezsem nineme her şeyi anlatmak istediğini söyledi. Şimdi burada olduğunu biliyorum, ama uğramadı işte!..

Böyle derken gözyaşları yeniden boşaldı. Üzüntüyle fırladım yerimden.

- Durun canım! Üzüntümüze bir çözüm yolu bulacağız elbet! Bakın, Nastenka, ona ben kendim gitsem nasıl olur?

Başını kaldırarak bana baktı.

- Olur mu öyle şey?

Toparlanarak;

- Öyle ya, olmaz, dedim. Ha, bir yol daha var: Mektup yazın.

Nastenka:

- Bu hiç olmaz, dünyada yapamam, dedi.

Ben diretmeye devam ettim:

- Neden olmasın? Mektuptan mektuba fark var, yazılışa bakar! Bana kalırsa bu düşünce pek yerinde. Biliyorsunuz, Nastenka, size kötü bir öğüt veremem ben. Her şey yoluna girecek. İlk adımı siz attığınıza göre, şimdi de...

- Hayır olmaz! Sanki zorla askıntı...

Artık açıkça gülümseyerek;

- Ah, benim iyi yürekli Nastenka'm! diye sözünü kestim. Doğru düşünmüyorsunuz. Madem size söz vermiş, öyleyse onu aramaya hakkınız var. Üstelik, anladığıma göre, kibar bir adama benziyor. Size karşı dürüst davranmış.

İleri sürdüğüm düşüncelerin doğruluğuna, kanıtlarımın mantıklılığına güvenim gittikçe artıyordu.

- Dürüst davranmış, çünkü sözüyle kendini bağladığı ortada. Evlenecek olursa sizden başkasıyla evlenmeyeceğini söylediğine, ayrıca sizi de bütünüyle özgür bıraktığına göre, daha ne istiyorsunuz? Öyleyse bu işe önce siz başlayabilirsiniz. Çünkü hakkınız var, çünkü ona karşı avantajlı durumdasınız. Diyelim, adamı red-

detmek isteseydiniz ne yapacaktınız?

- Şey... Siz olsaydınız nasıl yazardınız?

- Neyi?

- Bakın nasıl yazardım: İlkin "Sayın Bay!.." diye başlardım.

- "Sayın Bay," diye başlamasam olmaz mı?

- Olmaz! Ama, neden olmasın? Bana kalırsa...

- Peki sonra?

- "Sayın Bay! Özür dileyerek..." Hayır, hayır, özür dilemeye falan gerek yok! Haklı durumunuz ortada. Öyleyse sıcak bir mektup yazın:

"Size önce ben yazıyorum. Sabırsızlığımı bağışlayın. Bütün bir yıl umut içinde bekledikten sonra bir günlük daha kararsızlığa dayanamayışım, bilmem ne derece yanlış! Evet, siz buraya geldiniz, ama niyetinizi değiştirmiş olamaz mısınız? Öyleyse mektubumdan, sitem ettiğim ya da sizi suçladığım anlamını çıkarmayın. Kalbinize hükmedemedim diye sizi suçlayacak değilim. Ne yapalım, yazgım böyleymiş!

"Soylu bir insansınız. Sabırsızlığın bana yazdırdığı bu satırları anlayışla karşılayacağınızı umarım. Bunları yazanın danışacak, akıl soracak tek yakını olmadığı gibi, yüreğine söz geçirmekte güçlük çeken zavallı bir kız olduğunu da unutmayın. Bir anlık bile olsa içime düşen bu kuşkudan dolayı affınızı dilerim. Sizi sevmiş, hâlâ da seven birisini kırmayı aklınızdan bile geçirmeyeceğinizi biliyorum."

Gözleri sevinçten parlayan Nastenka:

- Evet, tam düşündüğüm gibi! diye bağırdı. Siz benim bütün kuşkularımı giderdiniz. Sizi bana Tanrı gönderdi! Teşekkür ederim, çok teşekkür ederim.

Kızın sevinçli yüzüne hayran hayran bakıyordum.

- Niçin teşekkür ediyorsunuz, Nastenka? Beni size Tanrı gönderdi diye mi?

- Elbette.

- Ah, Nastenka! Bazı insanlar aramızda yaşıyorlar diye şükrederiz. İşte ben de size rastladığım, ömür boyunca aklımdan çıkmayacağınız için aynı minnet duygusuyla doluyum.

- Peki yetişir, yetişir! Şimdi dinleyin beni. Bizim sözümüz şöyleydi: Moskova'dan döner dönmez ya işin aslından habersiz, kötülük düşünmeyen bir tanıdığa mektup bırakacak, ya da -mektupta her şeyi yazması zor olacağı için bundan vazgeçerse- aynı gün sözleştiğimiz bu yere tam saat 10'da gelecekti. Onun geldiğini biliyorum; ama üç gün geçtiği halde ne mektubu var, ne de kendisi. Gündüzleri ninemin yanından ayrılamam. Onun için şu mektubu sözünü ettiğim tanıdığa götürüverin. Onun adresine yollarlar. Yanıt gelirse yarın akşam 10'da buraya getirirsiniz.

- Peki ama mektup! Daha mektubu yazmadınız!.. Yanıtı ancak öbür gün alırsınız.

Şaşırmış gibiydi.

- Mektup mu? Öyle ya... Şey...

Kekeleyerek durdu. Kıpkırmızı kesilen yüzünü öbür yana çevirdi. O anda da elime bir zarf tutuşturduğunu

hissettim. önceden yazılıp hazırlanmış, zarfının ağzı kapatılmış bir mektuptu bu. Hatırımda zarif, sevimli bir yüz canlandı.

- R, o - Ro, s, o - si, n, a - na! diye başladım.

Sonra ikimiz birden:

- Rosina! diye bağırdık.

Coşkunluk içinde neredeyse kucaklayacaktım onu. Yüzünün kızarıklığı geçmemişti, kara kirpiklerinden inci taneleri gibi yaşlar dökülürken gülüyordu. Sonra çabuk çabuk.

- Eh, bugünlük yetişir. Hoşçakalın! dedi. Mektup elinizde, götüreceğiniz adres de yazılı. Hadi hoşçakalın! Yarın görüşürüz.

İki elimi birden bütün gücüyle sıktı. Sonra başıyla selam verdi, evinin bulunduğu sokağa ok gibi daldı. Durduğum yerde arkasından bakakaldım.

Karanlıkta iyice gözden kaybolunca: "Evet, yarına... Yarına kadar!" diye geçirdim içimden.

Üçüncü Gece

Bugün yağmurlu, iç karartıcı, kederli bir hava var, tıpkı gelecekteki yaşlılığım gibi. Birtakım garip duygular, kötümser düşünceler, kendi kendime açıklayamadığım sorular sabahtan beri kafamı kurcalıyor, ama bunları açıklığa kavuşturmaya gücüm yetmediği gibi, böyle bir istek de duymuyordum. Zaten bu işi yapacak adam mıyım ki!

Bugün görüşemeyeceğiz. Dün ayrılırken ortalığı sis bürümüş, bulutlar göğü kaplamaya başlamıştı. Ben bugün için havanın iyi olmayacağını söyledim. Nastenka ise yanıt vermedi; kötü bir kehanette bulunmaktan çekiniyor gibiydi. Dün onun için bulutsuz, aydınlık bir gündü; hiçbir bulut mutluluğuna gölge düşüremezdi.

- Yağmur yağarsa görüşemeyiz, dedi. Gelemem ben.

"Nastenka belki de bugünkü yağmurun farkına var-

mamıştır," diye düşündüm. Ama gerçekten gelmedi. Aradan iki gün geçti.

Dün üçüncü buluşmamız, üçüncü beyaz gecemizdi...

Ulu Tanrım, sevinç ve mutluluk insanı ne kadar güzelleştirir, insan yüreği sevinçten nasıl da coşarmış! Yüreğin bu coşkunluğu; içindekini başkasının yüreğine de dökmek, her şeyin neşeye boğulduğunu, gülüp oynadığını görmek içindi sanki! Sevincin bu derecesine rastlamamıştım doğrusu! Nastenka'nın söylediklerinden bana karşı büyük bir şefkat, büyük bir yakınlık duyduğu anlaşılıyordu. Bana sokuluyor, bir dediğimi iki etmiyor, hoşuma gitmek için ne yapacağını şaşırıyordu. Mutlu olmanın verdiği bir işveliliği vardı. Ben... Ben de bunlara inanıyor, onun bana karşı...

Ama nasıl böyle düşünebilmiştim? Bir insan bütün bunların bir başkası için yapıldığını anlamayacak denli kör olabilir miydi? Bana karşı gösterdiği şefkat, özen ve sevginin... Evet bana olan sevginin, bir başkasıyla görüşeceği için duyduğu sevinçten, mutluluğu benimle paylaşmak isteğinden ileri geldiğini nasıl da anlamamışım?.. Boşu boşuna bekledikten sonra adam gelmeyince Nastenka somurttu, ürktü, korkuyla içine kapandı. Hareketleri, konuşmaları eski işvesini, eski cıvıl cıvıl neşesini yitirdi. Tuhaf değil mi; kendisi için özlediği, benimle de paylaşmak istediği mutluluğa kavuşamayacağı korkusuydu asıl onun bana ilgisini artıran! Zavallı Nastenka; korkusu, şaşkınlığı o dereceye vardı ki, sonunda benim kendisini sevdiğimi anladı ve o an-

da da talihsiz aşkımdan dolayı bana acıdı. Her zaman öyle değil midir? Mutsuz olduğumuz zamanlar başkalarının mutsuzluğunu daha bir derinden duyarız. O zamanlar duygular incelip güçleniyor.

Buluşma saatini iple çekerek Nastenka'yı görmeye büyük bir heyecanla koştum. Şu andaki hislerimin böyle olacağı, bu işin umduğum gibi bitmeyeceği aklıma gelir miydi? Nastenka sevinçten, gözleri ışıldayarak yanıt bekliyordu. Yanıt, çağrısına koşarak gelen sevgilisi olacaktı. Benden tam bir saat önce gelmişti. İlkin her şeye, her sözüme kahkahalarla gülüyordu. Bir aralık sustuğumu görünce:

- Niçin bu kadar sevinçli olduğumu biliyor musunuz? dedi. Size bakmak neşemi artırıyor. Sizi bugün öyle seviyorum ki!

- Öyle mi? dedim.

Yüreğim hızla çarpmaya başlamıştı.

- Bana âşık olmadığınız için çok seviyorum sizi. Sizin yerinizde bir başkası olsa bana sataşır, dirlik vermez; ahlarla, oflarla âşık numarası yapardı. Ama siz candan dostsunuz.

Böyle diyerek elimi öyle sıktı ki, az kalsın bağıracaktım. Bir süre güldükten sonra yüzü birden ciddileşti.

- Hem de öyle candan bir dostsunuz ki, anlatamam! Sizi bana Tanrı gönderdi! Şimdi yanımda bulunmasaydınız, kimbilir ne durumlara düşerdim. En başta çıkarcı değilsiniz. Bana karşı da tertemiz bir sevginiz var. Ben evlendikten sonra gene dost, kardeşten daha ya-

kın iki dost olacağız. Sizi hemen hemen onun kadar seveceğim...

O anda korkunç bir hüzün duydum, gene de, nedense içimden gülmek geldi.

- Sinir bunalımı geçiriyorsunuz, dedim. Gelmeyecek diye içinizde bir korku var.

- Aşkolsun! Eğer daha az mutlu olsaydım, güvensizliğiniz, siteminiz yüzünden ağlayabilirdim. Ama... Şey... Aklıma soktuğunuz bu düşünce beni rahat bırakacağa benzemiyor. Neyse, bunları sonra düşünürüm: Ne yalan söyleyeyim doğruydu dediğiniz. Evet! Kendimde değil gibiydim, baştan aşağı dikkat kesildim; duygulanışım bu yüzdendi. Aman bırakalım şimdi şu duygu konusunu.

O sırada ayak sesleri işitildi, karanlıkta birinin bize doğru yürüdüğünü gördük. İkimiz de titriyorduk. Nastenka çığlığını zor tuttu. Kızın elini bıraktım, ondan uzaklaşmak için davrandım. Ama aldanmıştık, gelen o değildi.

Nastenka tekrar elini bana uzatarak:

- Neden korktunuz? dedi. Elimi niçin bıraktınız? Ne çıkar bundan? Onu birlikte karşılayacağız. Birbirimizi ne kadar sevdiğimizi görmesini istiyorum.

Kendimi tutamayarak;

- Birbirimizi ne kadar sevdiğimizi görsün! diye bağırdım.

O anda da şunları düşünüyordum: "Ah, Nastenka, Nastenka! Bu sözlerinle neler anlattığını biliyor mu-

sun! Böyle bir sevginin birinin yüreğini buz gibi yapacağı, ruhunu karartacağı aklına gelir miydi? Senin elin buz gibi, oysa benimki ateşten yanıyor... Gözlerin bağlı senin, Nastenka! Ah, mutlu bir insan bazen ne çekilmez oluyor! Ama sana kızmak elimde değil!.."

Daha fazla dayanamayacaktım.

- Size bugün neler olduğunu anlatayım mı? diye başladım.

- Ne oldu, bir şey mi var? Hadi anlatsanıza! Deminden beri niçin sustunuz?

- Önce verdiğiniz işi yaptım. Ahbaplarınıza gidip mektubu bıraktım. Sonra da eve dönünce uyudum.

Nastenka gülerek sözümü kesti:

- Hepsi bu kadar mı?

Gözlerimde budalaca yaşların biriktiğini hissederek isteksiz isteksiz:

- Hemen hemen bu kadar, dedim. Buluşmamıza birkaç saat kala uyandım, sanki hiç uyumamıştım. Bilmiyorum bana ne oldu. Gelirken size bunları anlatmak istiyordum... Zaman durmuş, o anda içimdeki duygular sonsuzlaşmış gibiydi. O anın sonsuza kadar uzayacağını, yaşamın benim için durduğunu hissediyordum. Gözlerimi açtığım zaman, sanki çok eskiden işitip ezberlediğim, sonra da unuttuğum tatlı bir ezgi çalınıyordu kulağıma. Yaşadığım sürece ruhumdan kopmak isteyen ve şimdi fırsat bulan bir ezgi...

- Çok tuhaf! Nasıl bir şey bu? Bundan hiçbir şey anlamadım.

- Oysa size bu tuhaf duyguyu anlatmayı ne kadar isterdim, Nastenka!

Yalvaran sesimde zayıf, gizli bir umut seziliyordu. Ah, seni şeytan! Bir anda anlamıştı.

- Yeter, bırakın şimdi bunları! dedi.

O anda da son derece neşeli, afacan bir havaya bürünerek koluma girdi. Durmadan gülüyor, benim de gülmemi istiyordu. Utanarak söylediğim her söze ise çınlayan uzun bir kahkahayla yanıt veriyordu... Tam kızmak üzereydim ki, bu kez de cilve yapmaya başladı.

- Bakın, size ne söyleyeceğim: Bana âşık olmadığınız için biraz üzülüyorum. İnsanoğlu ne anlaşılmaz yaratık, değil mi? Ama, ey benim baş eğmez dostum, saf bir kızım diye beni beğenmediğinizi söyleyemezsiniz. Çünkü size her şeyi, aklımdan geçen en saçma düşünceleri bile anlatıyorum.

- Durun bakayım, sanırım saat 11'i çalıyor.

Kentin uzaktaki bir kilisesinden saat gongunun ölçülü, tok sesleri geliyordu. Nastenka birden durdu, gülmeyi bırakarak vuruşları saymaya başladı. Sonra ürkek; kararsız bir sesle:

- Evet, on bir, dedi.

Onu ürkütüp saat vuruşlarını saydırdığım için o anda pişman oldum, kinime yenik düştüğüm için de kendime lanet okudum. Zavallı kızcağız adına için için üzülürken kusurumu bağışlatacak yollar arıyordum. Gönlünü almaya; çeşitli kanıtlar, akla yakın nedenler ileri sürerek adamın niçin gelmediğini açıkla-

maya çalıştım. O anda hiç kimse Nastenka kadar kolay kandırılamazdı. Aynı durumda olan herkes, söylenen avutucu sözlere, içine su serpecek en ufak haklılık sebebine canla başla sarılırdı.

İleri sürdüğüm kanıtların açıklığına kendim bile hayran kalarak gittikçe yükselen bir sesle konuşmaya başladım:

- Biz de tuhaf insanlarız doğrusu! Düşünün bir kere, nasıl gelebilirdi? Nastenka, beni yanıltıp aklımı öyle çeldiniz ki, zaman hesabını bile unuttum! Bir kere mektubu yeni almış olabilir. Sonra, belki gelemeyeceği için mektubunuza yanıt vermeyi düşünüyordur. Tabii, mektup yarından önce geçmez elinize. Ben yarın erkenden yoklar, size hemen bildiririm. İnsanın aklına her türlü olasılık geliyor. Örneğin mektup vardığında evde değildi. Belki mektup hâlâ eline ulaşmamıştır. Her şey olabilir...

- Doğru, ben bunları düşünmemiştim. Kuşkusuz hepsi olabilir.

Nastenka bunları uysal bir sesle söylemişti ama, müziğin uyumunu bozan çatlak bir ses gibi, gizli, cılız bir düşüncenin zihnini bulandırdığı seziliyordu. Konuşmasına devamla;

- Bakın, ne yaparsınız, dedi. Yarın elden geldiğince erken gider, yanıt gelmişse hemen bana getirirsiniz. Nerede oturduğumu biliyorsunuz, değil mi?

Nastenka bir kez daha adresini tekrarladı. Ondan sonra da sokulgan, ürkek bir hal aldı. Görünüşte beni

dikkatle dinliyordu. Ama nasıl oldu bilmem; kendisine bir soru sormuştum ki, yanıt vermedi, şaşırarak başını yana çevirdi. Dönüp yüzüne baktım: Tam da düşündüğüm gibi, ağlıyordu.

- E, beğendiniz mi şimdi yaptığınızı! Daha çocuksunuz vallahi!.. Hadi kesin, bakayım ağlamayı.

Nastenka gülümsemeye, sakin durmaya çalıştı, ama çenesi titriyor, göğsü kalkıp kalkıp iniyordu. Bir süre sustuktan sonra;

- Sizi düşünüyorum da, ne kadar iyi bir insan olduğunuzu anlamamak için taş olmak gerek, dedi. Biliyor musunuz, aklıma ne geldi? Aranızda bir karşılaştırma yaptım. Niçin o siz değilsiniz? Niçin o size benzemiyor?.. Onu daha çok sevmekle birlikte, siz daha iyisiniz.

Yanıt vermedim. Benim bir şeyler söylememi istiyor gibiydi.

- Belki onu yeterince anlamadım, belki iyice tanımıyorum. Ne tuhaf, ondan biraz çekinirdim; ağırbaşlı, gururlu bir görünüşü vardı. Kuşkusuz onun böyle görünmesine karşılık benden daha yufka bir yürekli olduğunu biliyorum. Bohçamı alıp odasına çıktığım geceki bakışını dünyada unutamadım. Gene de ona karşı büyük bir saygı duyuyorum. Acaba kendimi onun dengi saymadığım için mi?

- Değil, Nastenka, yanılıyorsunuz. Onu dünyada her şeyden çok, hatta kendinizden de çok sevdiğiniz için size öyle geliyor.

- Peki, öyle olsun, dedi Nastenka saflıkla. Bakın,

şimdi aklıma ne geldi: artık ondan hiç söz açmayacağım. Başka şeylerden konuşalım daha iyi. Çoktandır kafamı kurcalayan bir şey var. Niçin insanlar birbirlerine karşı açık yürekli davranmıyorlar? Neden en iyi insan bile karşısındakinden birşeyler gizliyor, bütün düşündüklerini açıklamıyor? Sözlerimizin yabana atılmadığını bildiğimiz zamanlar bile neden içimizden geçenleri olduğu gibi söylemiyoruz? Nedense herkes olduğundan sert görünmek istiyor? Duygularını hemen açığa vurursa altta kalacakmış, küçük düşürülecekmiş gibi bir korkuya kapılıyor?..

O anda ben de duygularımı her zamankinden çok baskı altında tuttuğum için sözünü kestim:

- Doğru söylüyorsunuz, Nastenka. Ama bunun çeşitli nedenleri var.

Nastenka çok heyecanlıydı.

- Ama herkes öyle değil! Örneğin, siz... Siz başkalarına benzemiyorsunuz. Bilmem nasıl anlatayım... Bana öyle geliyor ki, siz... Şimdi bile... Benim için kendinizden birşeyler veriyorsunuz...

Nastenka bana göz ucuyla ürkekçe bakarak konuşmasını sürdürdü:

- Böyle konuştuğum için kusuruma bakmayın. Ben okumamış bir kızım, insanlar arasına pek girip çıkmışlığım yok, onun için bazen düzgün konuşmayı bile beceremiyorum.

Sesi gizli bir tutkudan titriyordu, yine de gülümsemeye çalıştı.

- Söylemek istediğim şu ki, bana karşı beslediğiniz duygulardan dolayı size müteşekkirim... Tanrı sizi mutlu kılsın! Geçen gün hayalciliğiniz konusunda anlattıklarınızın hiçbiri doğru değil. Yani bu sözlerin sizinle pek ilgisi yok. Siz hayallerden kurtulabiliyorsunuz. O gün anlattıklarınızdan başka bir insansınız. Bir gün severseniz, sevgilinizle mutlu olmanızı dilerim. Seveceğiniz kız için böyle bir dileğim yok, çünkü sizinle nasıl olsa mutlu yaşayacak. Bunu bilerek söylüyorum, ben de bir kadınım, öyleyse sözlerime inanın...

Nastenka sustu, elimi kuvvetle sıktı. Heyecandan ben de konuşamıyordum. Birkaç dakika böyle geçti. Sonunda başını doğrulttu:

- Evet, anlaşılan bugün gelmeyecek! Vakit oldukça geçti, dedi.

İnandırıcı, kesin bir sesle:

- Yarın gelir, dedim.

Nastenka'nın yüzüne neşe geldi.

- Evet, artık ben de sizin gibi düşünüyorum; ancak yarın gelebilir. Eh, hoşçakalın! Yarın görüşürüz. Yağmur yağarsa belki gelmem. Ama öbür gün, ne olursa olsun, kesinlikle geleceğim. Siz de gelmezlik etmeyin. Anlatacağım çok şeyler olacak.

Aydınlık gözlerini gözlerime dikerek elini uzattı.

- Artık her zaman birlikte olacağız, değil mi?

Ah, Nastenka şu anda duyduğum yalnızlığı bir bilsen!

Ertesi gün saat 9'u çalınca odamda duramaz oldum, havanın bozukluğuna aldırmadan sokağa fırladım. Bi-

raz sonra, kanepemizde oturmaktaydım. Gelirken Nastenkalar'ın evine bir bakayım dedim, ama sokaklarına saptıktan sonra eve birkaç adım kala, utanarak başımı bile kaldırmadan geri döndüm.

Eve geldiğim zaman şimdiye dek tatmadığım bir sıkıntı çökmüştü içime. Bir de havanın rutubeti, somurtkanlığı vardı bunun yanında! Hava bari iyi olsaydı, vaktimi gezmekle geçirir, eve dönmezdim.

Ne yapalım, yarını bekleyeceğiz. Yarın Nastenka her şeyi, her şeyi anlatacak.

Ya mektup? Mektup da yoktu bugün! Ama ne gereği var? Artık kavuşmuşlardır birbirlerine.

Dördüncü Gece

Tanrım, her şey böyle mi bitecek, sonunda bu mu olacaktı!

Saat 9'da geldim. Nastenka oradaydı. Uzaktan bakınca ilk gördüğüm günkü duruşunu anımsatıyordu. Gene öyle, rıhtımın demir parmaklığına dayanmıştı. Yanına iyice sokulduğum halde fark etmedi beni.

Heyecanımı olanca gücümle bastırarak:

- Nastenka! diye seslendim.

Birden bana döndü:

- Verin hadi! Daha ne duruyorsunuz?

Afallayarak baktım. Parmaklığa tutunmuştu.

- Hani? Mektup nerede? Getirmediniz mi mektubu?

Şaşkınlığım iyice artmıştı.

- Bende mektup yok!.. diyebildim. Siz onunla görüşmediniz mi daha?

Beti benzi attı; bakışları yüzüme çakılı, öylece kaldı.

Son umudunu da ben kırmıştım. Sonunda kesik kesik bir sesle;

- Eh, ne yapalım! Yapılacak bir şey yok, dedi. Demek benden yüz çevirdi.

Gözlerini indirdi, sonra bana bakmak istedi, bakamadı. Birkaç dakika daha böyle heyecanını yenmeye çalıştıysa da sonunda dayanamadı, başını yana çevirip rıhtımın parmaklığına yaslanarak hüngür hüngür ağlamaya koyuldu.

- Bırakın canım ağlamayı, dedim.

Ama kızcağızın yüzüne bakınca konuşmayı sürdüremeyeceğimi anladım. Hoş, ona ne söyleyebilirdim ki!

Durmadan ağlıyordu.

- Beni avutmaya kalkmayın! Bir daha onun sözünü etmeyin! Beni insafsızca, acımadan bıraktığını görmezlikten gelerek hâlâ döneceğini söylemeyin! Ama neden? Neden böyle yaptı? Yoksa mektubumda, o uğursuz mektubumda kötü bir şey mi vardı?

Hıçkırıklardan konuşması kesiliyordu. Ona baktıkça yüreğim parçalanacak sandım.

- Ne kadar da gaddar, acımasız davrandı! Hem tek satır, bir tek satır bile yazmadı. Ne olur, bir iki satırla beni sevmediğini, istemediğini bildirseydi! Oysa, üç gündür bir haber yok. Onu sevmekten başka suçu olmayan zavallı, çaresiz bir kızı gücendirmek, küçük düşürmek pek kolayına geldi. Şu üç gündür çektiğimi bir Tanrı bilir. Kendi ayağımla yanına gidişimi, kendi-

mi küçük düşürmeye aldırmadan birazcık sevilmek için gözyaşı dökü̧şümü̧ düşündükçe kahroluyorum. Ama işte sonumu görüyorsunuz...

Nastenka birden başını bana çevirdi. Kara gözlerinden şimşek çıkıyordu.

- Olacak şey değil bu! Böyle şey dünyada olmaz! Düpedüz tuhaf bir durum! Ya siz yanılıyorsunuz, ya ben. Belki de mektubu almamıştır, ne dersiniz? Belki hiçbir şeyden haberi yoktur. Ne olur, siz bir şey söyleyin, bundan bir şey anlıyorsanız bana da açıklayın. Nasıl olur da bu derece hunharca, kaba davranabilir? Tek kelime yazmadı! Dünyanın en aşağılık insanına bile böyle davranılmaz. Yoksa, hakkımda kulağına kötü bir şey mi gitti. Belki biri dedikodu falan yapmıştır. Söyleyin, siz buna ne dersiniz?

- Beni dinleyin. Nastenka, yarın sizin adınıza ona gideceğim.

- Sonra?

- Ne düşündüğünü öğrenirim, her şeyi de anlatırım.

- Daha sonra?

- Siz şimdi bir mektup yazın. Olmaz demeyin, Nastenka. Dediğimi yapın. Göreceksiniz, davranışınızı saygıyla karşılayacak. Eğer...

Nastenka hemen sözümü kesti:

- Hayır, dostum, olmaz. Yetişir artık! Bundan böyle benden tek söz, tek satır yok! Artık onu tanımıyorum, sevmiyorum onu... U-nu-ta-ca-ğım!

Onu kanepeye oturtmak için;

- Kendinizi bu kadar üzmeyin, dedim. Oturun şuraya, dedim.

- Üzdüğüm yok zaten, yeter artık. Siz ağladığıma bakmayın, geçer! Yoksa kendime bir şey yapacağımı, kendimi öldüreceğimi mi sanıyorsunuz?

Yüreğim doluydu. Konuşmak istiyor, konuşamıyordum.

Nastenka kolumdan tuttu.

- Beni dinleyin, siz olsanız böyle davranmazdınız, değil mi? Ayağınıza gelen kızı yüzüstü bırakmazdınız. Onun zayıf, budala yüreğiyle böylesine küstahça alay etmezdiniz. Onun yalnız bir kız olduğunu, kendini kollayıp koruyamadığını, gönlüne söz geçiremediğini görerek bu suçsuz kıza acırdınız, değil mi? Oh, Tanrım! Nedir bu başıma gelenler!

Heyecanımı daha fazla yenemediğim için:

- Nastenka! Nastenka! diye haykırdım. Bana işkence ediyorsunuz! Yüreğimi parçalıyor, ölüm azabı çektiriyorsunuz! Her şeyi içime atamayacağım artık! İçimde birikenleri konuşmadan edemeyeceğim.

Bunları söyledikten sonra yerimden doğruldum. Nastenka elimi eline aldı, yüzüme şaşkın şaşkın bakıyordu.

- Size ne oldu? dedi en sonunda.

- Beni dinleyin, Nastenka! Size söyleyeceklerim saçma sapan sözler, aptalca zırvalar olabilir. Böyle bir şeyin gerçekleşemeyeceğini bildiğim halde konuşmadan edemeyeceğim. Uğruna acı çektiğiniz kişinin hatırı için söyleyeceklerimi bağışlayın!..

Nastenka ağıdı kesti. Yüzüme diktiği şaşkın gözlerinde tuhaf bir merak parıltısı vardı.

- Neymiş o söyleyecekleriniz?

- Olmayacak bir şey ama, sizi seviyorum, Nastenka! İşte hepsi bu kadar! Bakalım bundan sonra benimle eskisi gibi konuşabilecek, söylediklerimi dinleyecek misiniz?

Nastenka sözümü kesti:

- Ne olmuş ki? Bir şey mi var bunda? Sizin beni sevdiğinizi çoktandır biliyor, ama böyle derinden değil de, biraz sevdiğinizi sanıyordum... Demek durum bambaşka!

- Baştan da öyleydi, Nastenka, fakat şimdi, şimdi... Sizin ona bohçanızla gittiğiniz zamanki gibiyim ben de... Hatta daha da kötü, Nastenka. Çünkü onun bir sevdiği yoktu, ama sizin var.

- Neler söylüyorsunuz! Ne demek istediğinizi anlamıyorum. Siz niçin böyle, hem de neden birdenbire... Aman Tanrım! Ben de saçmalıyorum. Ama siz...

Nastenka büsbütün şaşırmıştı. Yanakları kızararak gözlerini yüzüme çevirdi.

- Şimdi ne yapayım, Nastenka? Hadi siz söyleyin! Suçlu olduğumu biliyorum. Güveninizi kötüye kullandım... Ama hayır, Nastenka, suçlu değilim ben. İçimden bir ses böyle söylüyor, haklı olduğumu hissediyorum. Çünkü sizi hiçbir biçimde gücendiremem, sizi incitemem. Dostunuzdum, gene de öyleyim. Değişen bir şey yok. Bakın işte, gözyaşlarım akıyor, Nastenka. Bıra-

kın aksın, kimseye bir zararı var mı? Nasıl olsa kurur...

Beni kanepeye oturtmaya çalışıyordu.

- Oturun canım, oturun. Bakın siz şu işe!

- Hayır, Nastenka, oturmayacağım. Artık burada kalamam... Bundan böyle görmeyeceksiniz beni. Söyleyeceklerimi söyleyeyim, ondan sonra gideceğim. Diyeceğim şu ki, sizi sevdiğimi hiçbir zaman öğrenemeyecektiniz. Gizimi kendime saklayacaktım. Böyle bir anda sizi bencilliğimle üzmemem gerekirdi. Ama konuyu siz açtığınıza göre suç benim değil, sizin... Beni yanınızdan kovmaya hakkınız yoktu...

Kızcağız utanmasını elinden geldiğince gizlemeye çalışarak:

- Kovan kim? dedi. Ben sizi kovmuyorum ki!

- Demek kovmuyorsunuz? Oysa ben kendim kaçacaktım... Gene de durmayacağım. Yalnız, önce içimi dökeyim. Demin ağlayıp sızlıyordunuz, acı acı sitem ediyordunuz. Çünkü... Çünkü (açıkça söyleyeceğim) aşkınızı reddettiler, sizi yüzüstü bıraktılar. Ben buna katlanamazdım, Nastenka! Yüreğim size karşı öylesine büyük bir sevgiyle doluydu ki, yerimde sakin oturamazdım. Ama sevgimin bir işe yaramadığını görmekle de kahroluyordum. Bu durumda konuşmadan durabilir miydim, Nastenka? Dayanamadım, her şeyi söyledim.

Nastenka'nın yüzünde ne için olduğu anlaşılmayan bir kıpırtı vardı.

- Olsun, söyleyin, hepsini söyleyin. Sizden bunu istemem tuhafınıza gidecek... Gene de söyleyin, konu-

şun. Niçin böyle istediğimi sonra söylerim. Her şeyi anlatacağım size.

- Bana acıyorsunuz, Nastenka. Bundan başka söyleyeceğiniz bir şey olabilir mi? Giden gitmiş, olan olmuştur; ağızdan çıkan söz geriye dönmez. Artık her şeyi bildiğinize göre işe buradan başlayalım... Siz demin oturduğunuz yerde ağlarken ben kendi kendime düşünüyorum ki... Evet, ne diyordum. Ha, kendi kendime düşünüyordum ki... Hoş, pek olacak bir şey değil ya... Düşündüm ki, herhangi bir sebep yüzünden onu sevmiyor olabilirsiniz. Bunu dün de, bugün de düşündüm, Nastenka. Öyleyse ne yapıp yapıp kendimi size sevdirmeliydim. Çünkü beni sevmeye başladığınızı kendi ağzınızla söylemiştiniz. İşte söyleyeceklerim aşağı yukarı bunlar. Ha, bir şey daha var: Beni sevmiş olsaydınız şimdi ne yapardık; bir de bunu söyleyecektim. Beni dinleyin dostum -çünkü hâlâ dostumsunuz-, ben basit, yoksul, sıradan bir insanım. Hoş, asıl önemli olan bu değil -şaşırdığım için geveliyorum bu lafları-... Neyse, bırakalım şimdi bunları. Demek istediğim şu ki, tanımadığınız bu adamı sevseniz, sevmeye devam etseniz, ben gene de sizi deli gibi sevecek, ama sevgimin size yük olmaması için elimden geleni yapacaktım. Siz ancak yakınınızda, her an sizin için çarpan, minnet dolu, sımsıcak bir yürek olduğunu bilecek; yalnız bunu anlayacaktınız. Hem öyle bir yürek ki... Ah, Nastenka, Nastenka!.. Beni ne durumlara soktunuz!..

Nastenka kanepeden ayağa fırlayarak;

- Ağlamayın, ağlamanızı istemiyorum, dedi. Hadi kalkıp, biraz yürüyelim. Ağlamayı kesin artık.

Mendilini çıkarmış, gözyaşlarını siliyordu.

- Eh, oldu. Şimdi gidebiliriz. Belki benim de size söyleyeceklerim var. (Sizi hiç aldatmak istemem), onu hâlâ sevmeme karşın, madem beni bıraktı, unuttu... Evet madem... şey... Bana yanıt verin: Diyelim, ben de sizi sevmiş olsaydım, yani yalnız sizi... Ah, dostum! Bana âşık olmadığınız için sizi överken sizi incittiğimi, sizinle alay ettiğimi anlıyorum şimdi. Ah, ben ne kafasızmışım! Nasıl oldu da düşünemedim, tahmin edemedim! Artık kararımı verdim, her şeyi söyleyeceğim...

- Dinleyin beni, Nastenka! Ne olur, artık gideyim. Çünkü size yalnızca acı çektiriyorum. Bakın, benimle alay ettiğiniz için şimdi de vicdan azabı çekiyorsunuz. Ben böyle şey istemem... Kendi derdiniz kendinize yetmiyormuş gibi... Biliyorum, bütün suç bende, Nastenka. Hadi, hoşçakalın.

- Durun, dinleyin beni! Biraz bekleyemez misiniz?

- Neyi? Neyi bekleyeceğim?

- Onu seviyorum, ama geçer bu, geçmesi gerek, geçmemesi olanaksız. Hatta şimdi de geçmiş olduğunu hissediyorum... Belki bugün sona erer. Neden mi? Çünkü ondan nefret ediyorum, siz burada benim yanımda ağlarken o benimle alay etti. Sonra, siz beni onun gibi yüzüstü bırakamazdınız. Çünkü beni sevi-

yorsunuz, ama o sevgi nedir bilmedi. Ben de, ben de seviyorum sizi. Hem de sizin beni sevdiğiniz kadar... Size önce de söylemiştim; ondan daha iyi, daha soylu olduğunuz için seviyorum sizi. Çünkü o...

Zavallı kızın heyecanı son derecesini bulmuştu. Sözlerini bitirmeden başını omzuma, sonra göğsüme koydu; acı acı ağlamaya başladı. Avutmak, yatıştırmak için söylediklerim hep boşunaydı; ağlaması bir türlü kesilmiyordu. Durmadan elimi sıkıyor, hıçkırıklar arasından kesik kesik konuşuyordu:

- Biraz durun, şimdi geçer. Size söyleyeceklerim var... Sanmayın bu gözyaşları başka bir şeyden... Sinirden bu. Durur şimdi.

Sonunda ağlaması geçti, gözlerini sildi, yeniden yürüdük. Ben konuşmak istiyor, Nastenka ise her seferinde beklememi rica ediyordu. Sessizce yürüyorduk... En sonunda kendini toparlayarak konuşmaya başladı. Zayıf ve titrek sesi bana çok dokunarak içimi sızlattı.

- Sakın beni hoppa, gelgeç gönüllü bir kız sanmayın. Bu kadar kolay unutup ihanet edeceklerden değilim. Onu tam bir yıl sevdim. Tanrı adına yemin ederim ki, ona ihanet etmeyi aklımdan bile geçirmedim. Ama olsun, o beni hor gördü, benimle alay etti, Tanrı kusurunu bağışlasın. Beni incitmekle, kalbimi kırmakla eline ne geçti? Hiç!.. Artık sevmiyorum onu. Çünkü ancak beni anlayan yüce gönüllü, soylu bir insanı sevebilirim. Çünkü ben de öyleyim, o bana layık değil! Neyse, Tanrı kusurlarını bağışlasın. Yanıldığımı anlamakta

geç kalmaktansa böylesi daha iyi. Artık tanıyorum onu. Bitti her şey...

Nastenka elimi sıkarak devam etti:

- Sonra, bir şey daha var, dostum. Belki de ona olan aşkım bir duygu aldanışından, hayalden başka bir şey değildi. Ninemin dizinin dibinden ayrılmadığım için, can sıkıntısından kapıldığım boş bir duyguydu belki de. Benim sevebileceğim adam başka olmalıydı. Evet, bana acıyacak birini sevmeliydim... Neyse, bırakalım bu konuyu.

Nastenka heyecandan boğulacakmış gibi biraz bekledi.

- Bakın, size söylemek istediğim şu: Eğer onu sevmeme -daha doğrusu sevmiş olmama- karşın siz hâlâ beni seviyorsanız... Nasıl söyleyeyim, aşkımızın çok güçlü, yüreğimden öncekini silecek kadar güçlü olduğunu hissediyorsanız... Bana acıyarak; hayatta yapayalnız, avuntusuz, umutsuz, yazgımla baş başa kalmamı istemezseniz... Beni her zaman şimdiki gibi severseniz, yemin ederim, şükranım... Şey... Aşkım sizin aşkınıza layık olacaktır. Elimi kabul ediyor musunuz?

Sevinç gözyaşlarımı tutamayarak:

- Nastenka! Ah, Nastenka! diye bağırdım.

O da kendini zor tutuyordu.

- Eh, yetişir artık bu kadar! Sanırım, söylenecek her şeyi söyledik. Hem siz, hem de ben mutluyuz, değil mi? Öyleyse ne olur keselim bunu; başka şeylerden konuşalım!

- Evet, Nastenka, öyle. Bu konu kapansın. Ben de çok mutluyum. Artık başka konulara geçsek iyi olur. Hadi, ben hazırım.

Ama ne konuşacağımızı bilmiyorduk. Gülüyor, ağlıyor, ipe sapa gelmez gevezelikler ediyorduk. Bazen yaya kaldırımından yürüyor bazen karşıya geçip orada tur atıyor, sonra gene eski yerimize gelerek rıhtım boyunca gezmeye devam ediyorduk. Çocuklar gibi neşeliydik...

- Şimdi yalnız başımayım, Nastenka, ama ileride... Biliyorsunuz, ben dar gelirli bir adamım. Yılda elime bin iki yüz ruble geçer, bu da fena sayılmaz.

- Elbette. Sonra ninemin dul aylığı da var. Bize yük olmaz. Onu yanımıza alırız.

- Tabii, ninenizi almadan olur mu! Yalnız şu bizim Matriyona...

- Öyle ya, bizim de Fiyokla var.

- Matriyona iyi kadındır. Tek kusuru, kafasının bomboş oluşu, aklının hiçbir şeye ermemesi. Ama bunun önemi yok...

- Ne fark eder canım! Anlaşmamaları için bir sebep değil bu. Yarın siz hemen bize taşınmalısınız.

- Nasıl, size mi?.. Bana göre hava hoş...

- Evet, bizim kiracımız olursunuz. Tavan arasındaki oda boş duruyor. Soylu kişilerden yaşlı bir kadın oturuyordu çıktı. Ninemin genç bir kiracı istediğini biliyorum. "Niçin genç istiyorsun?" diye sordum. "Yaşlandım da onun için. Sakın sana koca aradığımı san-

ma!" dedi. Ama ben bunun için olduğunu anladım hemen.

- Ah, siz yok musunuz ya!

İkimiz de gülmeye başladık.

- Eh, tamam! Yetişir güldüğümüz!.. Siz nerede oturuyordunuz! Unuttum.

- X Köprüsü'nün yanında, Barannikov'un evinde.

- Şöyle büyük bir apartman mı bu?

- Evet, büyüktür.

- Biliyorum, güzel apartman. Artık siz oradan vazgeçin de bir an önce bize taşının.

- En geç yarın, Nastenka. Biraz kiradan borçluyum ama zaran yok... Nasıl olsa yakında aylığımı alacağım.

- Ben de belki ders veririm. Önce kendim öğrenir sonra da başkasına öğretirim.

- Çok iyi, Nastenka. Biliyor musunuz, yakında bir de ikramiyem var.

- Demek, yarından sonra kiracımız oluyorsunuz?

- Evet. Bakın, *Sevil Berberi* yeniden sahneye konulacağına göre, birlikte gideriz, ne dersiniz?

Nastenka güldü.

- Gideriz ama *Sevil Berberi* olmasın da başka bir temsile gidelim.

- Peki, başka birine... Kuşkusuz böylesi daha iyi olur, ben pek düşünmeden söyledim...

Böyle konuşa konuşa yürüyorduk. Sanki kendimizden geçmiş gibi, nerede yürüdüğümüzün farkında bile değildik. Arada bir durup aynı yerde uzun zaman ko-

nuşuyor, sonra tekrar yürüyerek ta uzaklara gidiyor, gözyaşları arasında kahkahalarla gülüyorduk.

Bazen Nastenka eve gitmek istiyor, ben de alıkoymayı göze alamadığım için onu evine kadar geçiriyordum. Ama çeyrek saat sonra bir de bakmışız, gene rıhtımda, kanepemizin yanındayız. Bazen de Nastenka içini çekerken gözleri yaşarıyordu. O zaman bana bir ürkeklik geliyor, buz gibi oluyordum. Ama o hemen elimi eline alıyor, beni uzaklara doğru sürüklüyordu: Böylece gevezelik ederek yeniden dolaşmaya koyuluyorduk.

Sonunda Nastenka;

- Artık eve gidelim, dedi. Vakit çok geçti. Yeter bu kadar yaramazlık.

- Haklısınız, Nastenka. Yalnız ben artık uyuyamam. Eve gitmeyeceğim.

- Ben de uyuyamam herhalde. Gene de siz beni eve kadar geçirin.

- Geçirmez olur muyum!

- Ama bu sefer doğruca eve gideceğiz.

- Hiç merak etmeyin.

- Söz mü? Çünkü sonunda nasıl olsa eve gideceğim.

Gülerek;

- Söz, dedim.

- Hadi öyleyse.

- Peki... Göğe bakın, Nastenka. Yarın çok güzel bir hava olacak, gökyüzü masmavi, ay pırıl pırıl. Bakın şu solgun buluta, neredeyse ayı kaplayacak. Bakın, bakın... Ama yanından geçti... Bakıyor musunuz, Nastenka?

Ama Nastenka buluta bakmıyordu. Konuşmadan, taş gibi kaskatı, yanımda dikiliyordu. Biraz sonra ürkek, çekingen bir hareketle bana sokuldu. Elimde tuttuğum eli titremeye başladı. Bana daha çok yaslandı.

O sırada önümüzden genç bir adam geçmekteydi. Genç adam hizamıza gelince birden durdu, yüzümüze dikkatle baktı, sonra birkaç adım daha attı. Yüreğim göğsümden dışarı fırlayacak gibi çarpıyordu.

Yavaşça;

- Kim bu adam, Nastenka? diye sordum.

Bana iyice sokulmuştu, zangır zangır titriyordu.

- O... diye fısıldadı.

Ayakta güçlükle duruyordum. Arkamızdan bir sesin;

- Nastenka! Sen misin, Nastenka? dediğini işittim.

Aynı anda genç adam bize doğru birkaç adım ilerledi.

O ne çığlıktı, Tanrım!.. Ya Nastenka'nın ürpermesi, kollarımdan sıyrılarak adama doğru atılması! Olduğum yerde kaskatı kesilmiş, onlara bakıyordum. Ama Nastenka'nın adama kollarını uzatıp boynuna atılmasıyla, sonra yeniden dönmesi bir oldu. Ben daha neye uğradığımın farkına varmadan bir de baktım, Nastenka'nın kolları boynumda, beni sıcak, içten bir öpücükle öpüyor. Ama sonra tek söz söylemeden tekrar ötekine koştu, elini tutarak onu arkasından çekti.

Durduğum yerde, arkalarından bakakaldım. Sonunda ikisi de gözden silindi.

Sabah

Gecelerim o sabah bitti. Berbat bir gündü. Yağmur kederli tıpırtılarla pencere camlarını dövüyordu. Odam karanlıktı, dışarıda puslu bir hava vardı. Ağrıdan çatlayan başım dönüyordu. Bütün bedenimi ateş basmıştı.

Bir aralık Matriyona'nın sesini duydum tepemde.

- Postacı sana bir mektup getirdi, bey.

- Mektup mu?.. Kimden?

Heyecandan ayağa fırlamıştım.

- Bilmem ki, bey. Bak hele içine, belki orada yazılıdır.

Zarfı açtım. Ondandı.

"Bağışlayın beni!" diyordu. "Ayaklarınıza kapanarak beni bağışlamanızı diliyorum. Hem sizi, hem de kendimi aldattım. Bir düş, bir hayaldi bu. Bugün sizi düşündükçe içim parçalandı. Beni bağışlayın!

Ne olur, beni suçlamayın. Çünkü size karşı hiç değişmiş değilim. Sizi seviyor, sevgiden de büyük bir

duygu besliyorum. Tanrım! Elimden gelse de ikinizi birden sevebilseydim... Ne olur, siz o olsaydınız!

(Ah Nastenka, bu sözünüzü hiç unutabilir miyim?)

Sizin için şimdi neler yapmak istemezdim! Ne durumda olduğunuzu, ne kadar üzüldüğünüzü biliyorum. Kırdım sizi. Ama herhalde bilirsiniz, seven gönül kırgınlığı çabuk unutur. Siz de beni seviyorsunuz.

Teşekkür ederim. Beni sevmiş olduğunuz için teşekkür ederim. Çünkü bu sevgi, uyandıktan sonra uzun süre unutulmayan tatlı bir düş gibi saplandı yüreğime. Çünkü bana içinizi kardeşçe açtınız; huzur vermek, iyi etmek, korumak için yaralı yüreğimi kabul etmek büyüklüğünü gösterdiniz. Beni bağışlamakla, anınızı sonsuz şükran duygularımla birlikte bir kat daha yüceltmiş olursunuz. Anınızı yaşadığım sürece yüreğimde taşıyacağım. Onu koruyup bağlı kalacağım, benden hiçbir ihanet görmeyecek. Çünkü ben önce kendi kendime ihanet edemem. Daha dün bu kalbin, ait olduğu kimseye bir an içinde nasıl döndüğünü gördünüz.

Sizinle görüşeceğiz; beni terk etmez, gelirsiniz. Her zaman arkadaşım, kardeşim olacaksınız... Karşılaştığımız zaman bana elinizi uzatacaksınız, değil mi? Elinizi uzatacak, bağışladığınızı söyleyeceksiniz. Beni hâlâ eskisi kadar seviyor musunuz?

Ah, ne olur, sevin beni, unutmayın. Çünkü şu anda sizi o kadar seviyorum ki, bilemezsiniz!.. Hem sizin sevginize layığım, hak edeceğim onu, sevgili dostum!

Önümüzdeki hafta evleneceğim onunla. Geri dön-

düğü zaman beni hâlâ seviyordu, hiçbir zaman da unutmamıştı... Mektubumda onun sözünü ettiğim için beni bağışlayın. Ama onunla birlikte size gelmek istiyorum. Onu da seveceksiniz, öyle değil mi?

Beni bağışlayın, unutmayın ve sevin."

Mektubu bir daha, bir daha okudum. Gözlerim dolmuştu. En sonunda mektup elimden düştü, yüzümü ellerimle kapadım.

Matriyona'nın sesi yeniden duyuldu:

- Bak bey, sana ne söyleyeceğim!

- Söyle bakalım, ana.

- Tavandaki örümceklerin hepsini temizledim. Aman bu fırsatı kaçırma, ya evlen, ya da gülüp eğlenmek için arkadaşlarını çağır; bir şeyler yap işte...

Matriyona'ya baktım. Nedendir bilmem, henüz genç ve dinç olan bu kocakarı, o anda gözlerinin feri kaçmış, yüzü buruşmuş, beli bükülmüş, iyice yaşlanmış göründü. Odam da aynı hizmetçim gibi köhne bir havaya bürünmüştü. Duvarlar, döşemeler soluklaşmış, eşyalar rengini atmıştı. Her taraftan örümcekler sarkıyordu. Pencereden dışarı bakınca, karşıki evin de çökmüş, donuklaşmış bir görünüşe büründüğünü, sütunların badanasının parça parça döküldüğünü, dış süslerinin kararıp yer yer çatladığını gördüm. Duvarlar o parlak sarılığını yitirmiş, bozlaşmıştı.

Güneş, yağmur bulutunun arkasından şöyle bir bakıp sonra tekrar gizlendiği için mi böyle her şey gözüme renksiz gözükmüştü? Yoksa hüzünlü, somurtkan

geleceğimi bir süre hayalimde canlandırarak, on beş yıl sonraki durumumu gene yalnız, gene aynı odada, yıllar geçtiği halde zerrece akıllanmayan Matriyona ile birlikte daha da yaşlanmış olarak mı görmüştüm?

Ama sana kin bağlamak mı, Nastenka?.. Tertemiz, pırıl pırıl mutluluğuna gölge düşürmek mi? Acı sitemlerimle seni kederlendirip gizli azaplar vererek, en mutlu anlarında yüreğinin acıyla çarpmasını ister miyim? Gelin olduğun gün, onunla birlikte yürürken siyah saçlarını süslediğin narin çiçeklerden tekini bile soldurabilir miyim? Bunları ben mi yapacağım, Nastenka? Asla, asla! Göklerin her zaman açık olsun, sevimli gülümseyişin parlaklığını, mutluluğunu yitirmesin. Yapayalnız yaşayan, sana karşı şükranla çarpan bir yüreğe tattırdığın mutluluk anından dolayı seni hep hayırla anacağım.

Ulu Tanrım! O ne uzun, mutlu bir andı! Bir insana böyle bir an yaşam boyu yetmez mi?